SPRAWOZDANIE

DYREKTORA

C. K. GIMNAZYUM TARNOPOLSKIEGO

za rok szkolny 1882.

Treść:

1. Geneza, rodzaj i znaczenie funkcyjne słów polskich, wytworzonych z pierwiastków za pośrednictwem przyrostka rą. Napisał prof. Dr. Antoni Kosiba.
2. Część administracyjna przez dyrektora zakładu.

WE LWOWIE.
Nakładem funduszu naukowego.
1882.

Geneza, rodzaj i znaczenie funkcyjne słów polskich, wytworzonych z pierwiastków za pośrednictwem przyrostka ną.

Słowa utworzone za pomocą przyrostka n(ą) stanowią II. klasę słów w ustroju konjugacyjnym Boppa, Miklosicha, których system konjugacyi posłużył za wzór Małeckiemu i innym gramatykom polskim. Ta klasa słów następuje bezpośrednio po pierwszéj jużto dla tego, że wiele zawiera słów urabiających jedne formy według pierwszéj, inne podług drugiéj klasy, jużto dla tego, że znaczne jest podobieństwo w odmianie czasu teraźniejszego słów pierwszéj i drugiéj klasy.

Słowa te tworzą się w ten sposób, że pomiędzy temat a cechy końcowe przybierają pośredniczącą zgłoskę n(ą), odpowiadającą sanskryckiemu nu (na)[1], w języku łacińskim zwątlałéj zgłosce ni[2], w języku greckim zgłosce *νυ*[3] słów II. klasy na *μι* zakończonych.

Niektórzy gramatycy, do których i Małecki[4] należy, wliczając zgłoskę ną (a raczéj samo n) do tematu, uważają ją za

---

[1] „Ich setze voraus, dass ną dem aind. nu, griech. *νυ* gleich ist... Die Nebenformen mit na und nu laufen in den indogermanischen Sprachen vollauf neben einander. Miklosich, Vergleichende Grammatik der slavischen Sprachen II. pag. 431. Porówn. sanskr. słowa: mrd - nâ - mi (mordeo), str - nâ - mi (sterno) itp.

[2] Porówn. łacińskie: ster-ni-s, cer-ni-s, po-ni-s itd.

[3] Porówn. greckie: *στορέννυμι, ῥώννυμι*, itd. Zobacz: G. Meyer, Die mit Nasalen gebildeten Praesensstämme im Griechischen. Jena. 1873. oraz G. Curtius, Das Verbum der griechischen Sprache. I. 244.

[4] Małecki w swéj Gramatyce historyczno-porównawczéj języka polskiego II. str. 276. w ten sposób usprawiedliwia swoję w tym względzie metodę nie potępiając odmiennéj: „Przyrostek n, równie

integralną część tegóż. Dr. Rymarkiewicz [1]) z tego powodu uważa zgłoskę ną za należącą do tematu, „że ona nie jest środkiem konjugowania, że istniała przy źródłosłowie, zanim jeszcze o konjugowaniu myślano.“ Że przyrostek ną mimo znaczenia momentalności czyli d o r a ź n o ś c i, jakie nadaje większéj części słów tę zgłoskę przybierających, służy także za znamię formacyi zewnętrznéj, dowodzi to zjawisko gramatyczne, że te same tematy które ją przybierają (np. t r z a s n ą ć, t u p n ą ć...) i bez tegóż przyrostka sa zupełnymi tematami (w słowach t r z a s k a ć, t u p a ć...). Że przyrostek ną nie jest integralną częścią tematu, dowodzi nadto urabianie słów częstotliwych od słów na n ą ć zakończonych, od których słowa częstotliwe formują się po odrzuceniu zgłoski ną. (np. s p l u n ą ć — s p l u w a ć, s t a n ą ć — s t a w a ć, k r z y k n ą ć — w y k r z y k i w a ć); gdyby zaś to n było istotną częścią tematu, toby i w słowach częstotliwych musiało pozostać. Niektórzy z gramatyków hołdujących téj zasadzie, że zgłoska ną jest istotną częścią tematu, sądzą, że w słowach s t a ć, r ó ś ć i t. p. nie mających zgłoski ną a odpowiadających słowom s t a n ą ć, r o s n ą ć, rodzaj wyrzutni przyjąć należy. Przeciw takiemu zapatrywaniu przemawiają inne języki, jak np. grecki, w którym słowa *ἄγνυμι*, *ὄμνυμι* i t. p., odpowiadające polskim słowom na n ą ć zakończonym, urabiają formy *ἄξω*, *ὀμόσω* od tematów *ἀγ*, *ὀμο*, a przecież żaden z gramatyków nie upatruje w tych formach wyrzutni, lecz wszyscy zgłoskę *νυ* w czasie teraźniejszym i przeszłym niedokonanym za przyrostek uważają. Również i w formach czasu przeszłego

---

jak i owo wypaczenie jego na ną, nę (w imiesłowie i bezokoliczniku) te do tematu zaliczam. Żądają tego względy językowo - dziejowe, niemniéj i utylitarne. Inaczéj bowiem należałoby dobrze ³/₄ słów klasy drugiéj wcielić do I-szej, gdyż w takim razie tematy pierwszéj i drugiéj klasy same przez się nie różniłyby się niczém od siebie.“ Dodajemy tę uwagę, że tematy słów klasy II. rzeczywiście nie różnią się (oprócz tak zwanych deverbatiwów i denominatiwów) od tematów klasy I., ale różnią się od siebie s ł o w a tychże klas właśnie tém, że słowa klasy II. przybierają to n, którego braknie słowom klasy pierwszéj.

[1]) Program szkólny gimnazyum katolickiego w Poznaniu 1852. Porówn. C e g i e l s k i e g o rozprawę: O słowie polskiém i konjugacyach jego. Poznań 1852.

pękł obok pęknął, ukląkł obok klęknął, zgasł obok zgasnął [1]) i t. d. wyrzutni upatrywać nie można. Formy te prowadzą nas tylko do tego wniosku, że przyrostek ną jak w sanskr. i greckim tak i w polskim języku był pierwotnie tylko znamieniem czasu teraźniejszego, jakkolwiek w języku starosłow. aorist mocny oraz imiesłowy przeszłe z przyrostkiem n i bez tegóż znajdujemy np. двигнѫхъ i двигохъ; двигнѫвъ i двигъ.

Niektóre z końcowych spółgłosek tematu stykając się z przyrostkiem ną wypadają ze względów fonetycznych; tak np. słowo brnąć powstało z brd-nąć, tonąć z topnąć, rznąć z rz(e)z-nąć, usnąć z uspъnąć, trzasnąć z trzasknąć, rosnąć z rost-nąć i t. d.

W dalszym toku niniejszéj rozprawy wykaże się, że oprócz kilkunastu słów klasy II., pochodzących od jakiegoś czasownika (jak np. ziewnąć, kiwnąć od ziewać, kiwać) lub imienia (jak np. grzmotnąć, uśmiechnąć się od rzeczowników grzmot, śmiech), słowa zakończone na nąć wytworzone zostały z tematów będących zarazem pierwiastkami. [2])

Nie zapuszczając się w tém miejscu w znaczenie i podział pierwiastków na słowne i zaimkowe, zarodowe i wtórne czyli wzmocnione, gdyż przechodziłoby to ściśle zakreślone granice niniejszéj pracy, wspomnimy mimochodem tylko o zewnętrznéj postaci, w jakiéj pierwiastek słowny pojawiać się może.

Jestto powszechnie znaną, na całym obszarze języków arskich (indoeurop.) faktami stwierdzoną zasadą, że każdy pierwiastek, zwłaszcza słowny, całkowitą stanowi zgłoskę, więcéj zaś, jak jednę syllabę, nigdy

---

[1]) Formy czasu przeszłego od tematu wolnego od przyrostka ną urabiają przeważnie 1. słowa poczynające np. ogłuchnąć — ogłuchł, gasnąć — gasł, żółknąć — żółkł, mięknąć — miękł, 2. słowa złożone np. przywyknąć — przywykł, zgadnąć — zgadł, zdechnąć — zdechł, 3. wreszcie bez przyrostka n używa się tych form, któreby z nim połączone były trójzgłoskowe np. trzasnął — trzasła (za trzasnęła), prysnął — prysła i t. d.

[2]) Małecki słowa te nazywa „pochodnymi od samych siebie, ponieważ nie dał im życia jakiś drugi czy to dziś używany, czy choćby tylko dawniéj istniejący czasownik, lecz raczéj oneto same siebie zrodziły.“ Gram. hist. porówn. II. str. 274.

obejmować nie może. Zresztą co do swéj postaci pierwiastek słowny innemu nie podlega ograniczeniu. Istnieją pierwiastki, w których skład żadna nie wchodzi spółgłoska jak np. **i**, **u**, w słowach: *ἰ-έναι*, ire, итн, ex-u-o, ind-u-o, zezu-ć, ob-uć. Bardzo wiele jest pierwiastków składających się z samogłoski (pierwotki) i jednéj spółgłoski przed lub po pierwotce stojącéj, np. **pi**, **wi**, **ku**, **um**; w innych znów pierwiastkach ma pierwotka z obu stron po jednéj spółgłosce np. wid, bod, lęk, jêd[1]); niemało téż jest i takich pierwiastków, w których nie jedna lecz dwie a nawet trzy spółgłoski stoją przed pierwotką lub téż po niéj następują, np. sta, stąp, plusk, trzask (w słowach: stać, stąpać, plusnąć, trzasnąć). Spółgłoska stojąca na końcu pierwiastka, tak zwana nakrawędna, musi być zawsze twardą; samogłoską zaś nakrawędną może być tylko jedna z następujących: **a**, **ê**, **i**, **u**, **y**, np.: zna, piê, bi, ru, my; nigdy zaś na końcu pierwiastka polskiego nie mogą stać **o**, **e**, odpowiadające sanskr. krótkiemu **a**, które nigdy nie stanowi krawędzi pierwiastków.

Odmienne pojęcie o składzie i postaci pierwiastków znajdujemy w gramatyce księdza Malinowskiego, który w tym względzie tak pisze:[2]) „Każdy pierwiastek słowny składać się musi przynajmniéj z jednéj zgłoski, w któréj skład wchodzi jedna spółgłoska albo przynajmniéj dwie spółgłoski n. p. **tr**, **pr**, **mr**, **dm**, a stąd wypływa, że jednozgłoskowość nie jest bynajmniéj koniecznym warunkiem budowy pierwiastków słownych, ale raczéj dwugłoskowość, którą za najmniejszą miarę ich objętości przyjąć należy[3]).“

Owe wyżéj wspomniane prierwiastki **i**, **u**, które sama tylko tworzy samogłoska, uważa Malinowski za wyjątek od reguły przez siebie podanéj, według któréj samogłoska nie jest

---

[1]) Jêd, a nie ed, jak mylnie Małecki (I. 338) twierdzi, jest pierwiastkiem słowa jeść. Miklosich, Vgl. Gram. I. 56.

[2]) Krytyczno-porównawcza gramatyka języka polskiego przez ks. Malinowskiego, str. 271.

[3]) Małecki (Gram. hist. porówn. II. 124. przypuszcza istnienie pierwiastków nawet tylko z jednéj utworzonych spółgłoski np. **d**, **m** (w słowach dam, mam), uważa je jednak za wyjątki od ogólnéj zasady; zresztą wyznaje „tradycyjną wiarę w całosyllabność t. z. werbalnych pierwiastków.“

niezbędną częścią pierwiastka. Twierdząc zaś, że owe samogłoski, stanowiące zupełne pierwiastki, są zjawiskiem wyjątkowém, przyznaje tém samém, że je za samogłoski uważa; a przecież na téj saméj stronie w swéj gramatyce twierdzi, że „te dwa pierwiastki słowne (nie za samogłoski lecz) za zwokalizowane uważa spółgłoski.“ Z twierdzenia tegóż gramatyka że „jednozgłoskowość nie jest bynajmniéj koniecznym warunkiem budowy pierwiastków,“ wynika, że znane mu są także pierwiastki słowiańskie więcéj, niż jednę obejmujące zgłosek; okazów jednak takich pierwiastków nie znajdujemy w jego dziele. Ksiądz Malinowski twierdząc, że nie jednozgłoskowość, lecz dwugłoskowość jest koniecznym warunkiem budowy pierwiastków słownych, stara się obalić powszechnie uznaną i faktami stwierdzoną zasadę, że pierwiastek słowny tylko jednę, ale całkowitą musi tworzyć zgłoskę. Jeśliby bowiem dwie głoski mogły zupełny stanowić pierwiastek — a obie mogą być spółgłoskami — natenczas samogłoska, czy to wewnętrzna czy to nakrawędna, nie byłaby koniecznym warunkiem pierwiastka, a więc pierwiastek słowny nie zawsze obejmowałby całą syllabę. Na dowód, że pierwiastek słowny bez samogłoski obejść się może, przytacza tenże gramatyk pierwiastki: **tr, kl, pr, br, mk, tk, pch**, i t. d. Lecz pierwiastki téj postaci tylko pozornie stwierdzają jego teoryą; rzeczywiście zaś wychodzą na stwierdzenie powszechnie przyjętéj zasady. Wiadomo bowiem, że w pierwotnym języku słowiańskim i jego narzeczach głoski płynne **l, r**, miały w syllabach znaczenie samogłosek [1]) (jakie zachowały dotąd w języku czeskim), jeśli stały w środku wyrazu między spółgłoskami lub też na początku w towarzystwie owych półtonowych samogłosek: jer **ъ** i jer **ь**. Skoro zaś w następnych wiekach znaczenie samogłosek zwolna tracić poczęły, wstawiano dla uniknienia niemiłego brzmienia różne samogłoski pomocnicze przed lub po tych syllabnych spółgłoskach; zatem pierwotne formy krk, brć, kłć, zaczęły

---

[1]) „Ich behaupte, dass die Vocale **r** und **l** im Slavischen eben so alt sind, als irgend ein anderer Vocal; ich behaupte ferner, dass als Wurzeln die Formen **vr, ml**... aufzustellen sind.“ Miklosich, Vgl. Gram. d. slav. Sprachen, II. pag. 18.

brzmieć kark, brać, kłuć i t. d. Stąd wynika, że formy pierwiastków br, ml, kl, tr i t. d. za całkowite syllaby uważać należy. Z tą zasadą, że pierwiastek słowny zupełną tworzyć musi zgłoskę, nie są niezgodne także i pierwiastki występujące w języku polskim w postaci: tk, pch, mk, i t. d. Istniały bowiem w języku starosłowiańskim półtonowe samogłoski ъ, ь, które w późniejszych wiekach zastąpiono innymi samogłoskami, lub zupełnie wymawiać zaprzestano, jeżeli na to zezwalała budowa wyrazu. Pierwiastki więc pojawiające się dzisiaj w formach pch, tk, mk, musiały pierwotnie brzmieć: pъch, tъk, mъk, i t. d. Tego jednak nie uznaje ksiądz Malinowski, jego bowiem zdaniem „błędnie prof. Mikłosicz i zwolennicy jego nauki poczytują jor i jer na końcu wyrazów i zgłosek za jakąś tajemniczą i dotąd nieodgadnioną połowiczną samogłoskę [1])."

Od tych ogólnych uwag przechodząc do rzeczy szczegółowych, wykażemy etymologiczne pochodzenie, rodzaj i znaczenie funkcyjne słów klasy drugiéj. O ich genezie traktuje część pierwsza, o rodzaju i znaczeniu funkcyjném druga część niniejszéj rozprawy. Część I. rozpada się na dwa główne działy ze względu na końcową czyli nakrawędną głoskę tematu tych słów, która może być spółgłoską albo samogłoską. Dział pierwszy dzielimy znów na kilka grup ze względu na to, czy temat będący zarazem tych słów pierwiastkiem kończy się na spółgłoskę gardłową, czy zębową, czy płynną, czy wargową, czy syczącą. Obok pierwiastków w ich dzisiejszém brzmieniu stawiamy pierwiastki — o ile takowe udało nam się wyśledzić — w téj postaci, jaką miały w języku starosłowiańskim [2]).

---

[1]) Krytyczno-porównawcza gramatyka języka polskiego str. 98.

[2]) Miklosich, Wurzeln des Altslovenischen in den Denkschriften der kais. Akademie der Wissenschaften. VIII. Band. Vergleichende Grammatik der slav. Sprachen. I. 1—182.

I.

I. Słowa wytworzone z tematu kończącego się na spółgłoskę.

a. Słowa, których temat kończy się na spółgłoskę gardłową k, g, ch.

α) Słowa, których temat jest równobrzmienny z pierwiastkiem.

Bezokolicznik.	**Temat równobrzmiący z pierwiastkiem.** w języku polskim	w języku starosłow.
Biegnąć [1])	bieg	бѣг
błysnąć	błysk	бльск (льск)
beknąć	bek [2])	бѫк
bąknąć	bąk	
blaknąć	blak	
braknąć	brak	
bryznąć	bryzg	бръзг
bryknąć	bryk	
brzęknąć	brzęk	брѧк
brzdęknąć	brzdęk	
buchnąć	buch	
burknąć	burk	
bziknąć	bzik	
cichnąć	cich	тих
cisnąć	cisk	тиск
charchnąć	charch	шръх
charknąć	chark	хрък
chuchnąć	chuch	
ciągnąć	ciąg	тѧг
cieknąć	ciek	тєк
cnąć się	cьk	
cioknąć	ciok	
cmoknąć (= smoknąć)	cmok	
ciurknąć	ciurk	

---

1) Bezokolicznik tego słowa bardzo rzadko używany zamiast b i e c.

2) B e k jest pierwiastkiem wzmocnionym z zarodowego be.

cuchnąć	cuch	
czmychnąć	czmych	
czołgnąć (się)	czołg	
ćwierknąć	ćwierk	
drasnąć	drask	
drgnąć drygnąć	drъg	дръг
dźwignąć	dźwig	двиг
dygnąć	dyg	
dziergnąć	dzierg	
dychnąć (z)dechnąć	dych (dech)	дъх z доѵ
duknąć	duk	
fuknąć	fuk	
furknąć	furk	
głasnąć	głask	
gęgnąć	gęg	гѫг
gdaknąć	gdak	
głuchnąć	głuch[1])	глъх
gruchnąć	gruch	
huknąć	huk	
jęknąć	jęk	іѫк
jąknąć	jąk	
kichnąć	kich	къх
klasnąć	kłask	
klęknąć	klęknąć	клѫк
krząknąć	krząk	крѫк

---

1) Miklosich (Vgl. Grammatik II. 424) uważa słowo głuchnąć za denominativum, pochodzące od przymiotnika głuchy (gluhъ). My zaś wyprowadzając to słowo bezpośrednio z pierwiastka gluch (глъх), jesteśmy jednego pod tym względem zdania z Małeckim, który w swéj Gramatyce hist.-porówn. (II. str. 281) słusznie pisze: „I w téj kategoryi nie mamy tak znacznéj liczby denominatiwów, jak to już nieraz twierdzono w tém mylném przypuszczeniu, że np. i szepnąć, blednąć, brzydnąć, ślepnąć, głuchnąć, itp. są pochodnikami od szept, blady, brzydki, ślepy, głuchy. Są to raczéj formacye ze samych wydobyte pierwiastków za pośrednictwem tematu odnośnych słów klasy I., które potem z użycia wyszły."

krzyknąć	krzyk	крик
kuknąć	kuk	коук
kwaknąć	kwak	
kwoknąć	kwok	квок
kwiknąć	kwik	
legnąć } lgnąć }	leg	лег
lęgnąć	lęg	лѧг
(z)lęknąć się	lęk	лѧк
łaknąć	łak	лък obok алък
łyknąc	łyk	лък
miauknąć	miauk [1])	
mierzchnąć	mierzch	мрък
mięknąć	mięk	мѧк
mignąć	mig	мьг
milknąć	milk	млък
mlasnąć	mlask	
moknąć	mok	мок
machnąć	mach	мах
mrugnąć	mrug	мрыг
mruknąć	mruk	мрък
musnąć	musk	
mknąć } myknąć }	myk (mък)	мък
(u)mizgnąć się	mizg	
niknąć	nik	ник
pachnąć	pach	
parsknąć	parsk	
pchnąć	pьch	пьх
pełgnąć	pełg	
pierzchnąć	pierzch	прьх
pierzgnąć	pierzg	прьг
pęknąć	pek	пѧк
piknąć	pik	

2) Miauk jest pierwiastkiem wzmocnionym z zarodowego miau, podobnie jak bek, ryk, są wtórnymi pierwiastkami przerobionymi z zarodowych be, ru. Niektórzy piszą miałknąć, lecz miauknąć uważa Miklosich za lepszy sposób pisania.

pisnąć	pisk	писк
plasnąć	plask	пласк
plusnąć	plusk	плюск
puchnąć	puch	поух
puknąć	puk	
(za)przęgnąć	przęg	прѧг
pragnąć	prag	праг
prysnąć	prysk	пръіск
prztyknąć	prztyk	
pstryknąć	pstryk	
ryknąć	ryk	ръікъ
rzeknąć	rzek	рек
rzygnąć	rzyg	ръіг
ścignąć [1])	ścig	стиг
schnąć	sъch [2])	съх
sięgnąć	sięg	сѧг
sięknąć (siąknąć)	siek	сѧк
sieknąć	siek	сѣк
siknąć	sik	
skoknąć	skok	
smagnąć	smag	смаг
śmignąć	śmig	
smuknąć	smuk	
smyknąć	smyk	смък
stęknąć	stęk	стѫк
strugnąć	strug	стръг
(od) strychnąć	strych (germ. strich)	
(u) strzęgnąć	strzęg	

---

[1]) Słowo ścignąć bardzo rzadko wprawdzie używa się bez wszelkiéj przybranki, jednakże twierdzić nie można, jakoby się zgoła nigdy goło użyć nie dało. Przeciw takiemu twierdzeniu możnaby przytoczyć następujące zdanie Mickiewicza: Gwałtowne słowa biegną, że jedno drugiego nie ścignie (Graż). Zdanie to uszło uwagi Małeckiego, jeśli tenże w swéj Gram. hist porówn. (II. str. 287) pisze, że słowa „ścignąć" nigdy samego użyć nie można.

[2]) W tym względzie rozmijamy się z Miklosichem, który słowo schnąć uważa za denominativum od przymiotnika such (Vgl. Gram. II. str. 428.)

strzygnąć	strzyg	стрпг
strzyknąć	strzyk	стрък
stuknąć	stuk	
świerknąć	świerk	сврък
syknąć (= ksyknąć)	syk	
szczeknąć	szczek	
szczyknąć (= szczknąć)	szczyk	
szczęknąć	szczęk	штѫк
(po) śliznąć się	ślizg	
targnąć	targ	тръг
tęgnąć	tęg	тѧг
tęchnąć	tęch	тѧх
tknąć	tъk	тък
tchnąć	d(ъ)ch [1])	дъх
trysnąć	trysk	тръск
tryknąć	tryk	трък
trzasnąć	trzask	трѣск
warknąć (= wyrknąć)	wr(ъ)k	вржк
(z) wichnąć	wich	вих
wilgnąć	wilg	вльг
wierzgnąć	wierzg	връг
wrzasnąć	wrzask	врѣск
wyknać	wyk (z uk)	вык z оук
żgnąć (= dżgnąć)	żeg	жег
zérknąć	zerk [2])	зрък (зер)
żółknąć	żołk	злък

β) Słowa wytworzone z tematu nie będącego pierwiastkiem.

D e n o m i n a t i v a:

g o r z k n ą ć	od przymiotnika	g o r z k i ($\sqrt{}$ gor)
d m u c h n ą ć	od rzeczownika	d m u c h ($\sqrt{}$ dъm z du)
(u)ś m i e c h n ą ć się	„ „	ś m i e c h ($\sqrt{}$ sъm)
s p i k n ą ć się	„ „	s p i s e k
u s t e r k n ą ć się	„ „	u s t e r e k.

[1]) D ъ c h jest pierwiastkiem wzmocnionym, wytworzonym z zarodowego du, który zachował się jeszcze w wyrazach: d u d y, d u m a i w przestarzałém słowie dunąć (= d m u c h n ą ć).

[2]) Z e r k jest pierwiastkiem wzmocnionym z zarodowego z e r.

b. Słowa urobione z tematu kończącego się na spółgłoskę wargową p, b, w.

α) Słowa, których temat jest pierwiastkiem.

Bezokolicznik.	Temat równobrzmienny z pierwiastkiem. w języku polskim.	w języku starosłow.
Chapnąć	chap	хап
capnąć	cap	
chlipnąć	chlip	хлъп
chlapnąć	chlap	хлап
chopnąć	chop	
chrapnąć	chrap	храп
chrypnąć	chryp	
chrupnąć	chrup	
chybnąć	chyb	
cierpnąć	cierp	тръп
cofnąć	cof [1]) (germ. zaufen. Adlg.)	
czerpnąć	czerp	чръп
czupnąć	czup	
drapnąć	drap	
ginąć	gib	гъб
gnę [2])	g(z)b	гъб
kapnąć	kap	кап
klapnąć	klap	
klepnąć	klep	клєп
kopnąć	kop	коп

---

[1]) Jestto jedyne słowo należące do II. klasy konjugacyjnéj, którego pierwiastek kończy się na spółgłoskę f. Pierwiastki na f zakończone nie są słowiańskiego pochodzenia. Porówn. w tym względzie następującą uwagę Lindego (Słownik j. pol. I. str. 27): F wcale nie słowiańska głoska. Jeśli się w jakiém słowie znajduje, albo to błąd i za inną podstawiona, jak w słowie obfity zamiast okwity, krotofila zamiast krotochwila, albo słowo niesłowiańskie, n. p. trafić germ. treffen, hufiec, germ. Haufe, ufać, germ. hoffen. Porówn. Małeckiego Gram. hist. porown. I. str. 72.

[1]) Bezokolicznik tego słowa g n ą ć (=gъbnć = gъnć = g'ąć = giąć) zastępujemy formą giąć. Sposób pisania g j ą ć jest mylny.

kropnąć	krop	
krzepnąć	krzep	кр'ѣп
lepnąć = lipnąć	lep (lip)	льп
rypnąć	ryp	рън
rąbnąć	rąb	ржб
skubnąć	skub	скоүб
słabnąć	słab	
stąpnąć	stąp	стжп
ślepnąć	ślep	слъп
skrobnąć	skrob	скрѣб
snąć	sъp (z sup)	съп
szepnąć	szep	шьп
szarpnąć	szarp	
szczypnąć	szczyp	штип
sypnąć	syp	съп
skrzypnąć	skrzyp	
tupnąć	tup	тъп
tonąć / topnąć	top	топ
trzepnąć	trzep	

β) Słowa, których temat nie jest pierwiastkiem.

dzióbnąć (denominativum) od rzeczown. dziób
ziębnąć (deverbativum) od słowa ziębić (√ zim).
ziewnąć " " " ziewać (√ ziê zam. zi)
kiwnąć " " " kiwać (√ kъı).

c. Słowa wytworzone z tematu kończącego się na spółgłoskę zębową t, d.

α) Słowa, których temat jest pierwiastkiem.

Bezokolicznik.	Temat równobrzmienny z pierwiastkiem.	
	w języku polskim.	w języku starosłow.
Bodnąć	bod	бод
bladnąć	blad	
brnąć	br(ъ)d	брєд
brzydnąć	brzyd	брид
chwostnąć	chwost	хвост

chłodnąć	chłod	хлад
chlasnąć	chlast	
chlisnąć	chlist	
chlusnąć	chlust	
chrosnąć	chrost	хвраст
chrzęstnąć	chrzęst	хрѧст
chudnąć	chud	
chuśtnąć	chuśt	
dyrdnąć	dyrd	
(z)gadnąć	gad	гад
(o)glądnąć	ględ	глѧд
gęsnąć	gęst	гѫст
gładnąć	gład	
(z)grzytnąć	grzyt	
gwiznąć	gwizd	
kinąć (iacere)	kid	кꙑд
kładnę	kład	клад
kradnąć	krad	крад
kwitnąć	kwit	цвѣт
miotnąć	miot	мєт
młodnąć	młod	млад
padnę [1])	pad	пад
rosnąć [2])	rost	раст
słodnąć	słod	слад
śmierdnąć	śmierd	смръд
siednąć	sied	сєд і сѣд
stydnąć (= stygnąć)	stud (styd)	стꙑд
świsnąć (= chwistnąć)	świst	свист
szasnąć	szast	
twardnąć	tward	
więdnąć	więd	вѧд
władnąć	wład	влад

β) Słowa wytworzone z tematu nie będącego pierwiastkiem.

grzmotnąć (denominativum) od rzeczownika grzmot (√ grm).
płatnąć " " " płat (kawał sukna)
sprzątnąć " " " sprzęt.

[1]) [2]) Bezokolicznik p a d n ą ć nie używany, lecz jedynie p a ś ć; również częściej używa się r ó ś ć, niż r o s n ą ć.

d. Słowa, których temat kończy się na spółgłoskę syczącą s, z.

α) Słowa urobione z tematu będącego pierwiastkiem.

Bezokolicznik.	Temat równobrzmiący z pierwiastkiem. w języku polskim.	w języku starosłow.
Kisnąć	kis (za kys)	кꙑс
marznąć	mrz	мрꙿз (zar. √ mr.)
lśnąć	l(ь)s	льс
rznąć	rzez	рꙿз
trząsnąć	trzęs	трѧс
gasnąć	gas	гас
grzęznąć	grzęz	грѧз
gryznąć	gryz	грꙑз
klęsnąć	klęs	клѧс
liznąć	liz	лиз
mierznąć	mierz [1])	мрꙿз
wisnąć	wis	вис
więznąć	więz	вѧз
pełznąć	pelz	плꙿз
(ws)kszesnąć [2])	kr(ъ)s	крꙿс

β) Donominativum jest słowo k i e ł z n ą ć (chełznąć) od rzeczownika k i e ł.

e. Słowa urobione z tematu zakończonego na płynne spółgłoski l, r.

α) Słowa, krórych tematem jest pierwiastek.

Bezokolicznik.	Temat równobrzmienny z pierwiastkiem. w języku polskim.	w języku starosłow.
Garnąć	gar obok gra	гр
pornąć	por	пр
(o)ślnąć	ś(ь)l	сл

---

[1]) M i e r z jest pierwiastkiem wtórnym z zarodowego mr. — Zob. Małeckiego Gram. histor. porówn. I. str. 339.

[2]) Słowo to, któremu odpowiada starosłow. vъskrъsnąti, raz tylko znajdujemy w języku polskim użyte w znaczeniu zmartwychwstać (Wład. Syrokom. Córa Piast. „nie wskrzesną umarli.")

golnąć	gol
kolnąć	k(ъ)l
palnąć	pal
(o)chlnąć [1])	ch(ъ)l
walnąć	wal

β) Donominativum jest słowo k a s z l n ą ć *od rzeczownika* k a s z e l *(√ кас)*

2. Słowa, których temat kończy się na samogłoskę.[2])

Wszystkie do téj grupy należące słowa mają za temat pierwiastek.

Bezokolicznik.	Temat równobrzmienny z pierwiastkiam. w języku polskim.	w języku starosłow.
Chynąć	chy	хꙑ
chłonąć	chła	
dunąć (= dmuchnąć)	du	доу
kinąc [3])	ki (za ky)	кꙑ
lunąć = linąć	li	ли
minąć	mi	ми
płonąć	pła (pal)	пла (пол)
runąć	ru (łać. ru – o)	
(z)winąć	wi	ви
plunąć	plu	плю
wionąć	wiê (zamiast wi)	вѣ
zionąć	ziê (zam. zi)	зи
stanąć	sta	ста
trunąć	tru	троу
płynąć	pły z płu	плоу
sunąć psnąć (= posunąć)	su	соу
słynąć	sły ze słu	слоу
(spo) cząć	czy (za czi)	чи

[1]) Słowo o l c h n ą ć dziś nieużywane zamiast ogłuchnąć odpowiada starosłow. glъhnąti.

[2]) Samogłoską tą może być tylko: a, ê, (ѣ), i, y, u, nigdy zaś o, rodzime e, ъ, ь. Małecki, Gram. hist. porówn. I. str. 341.

[3]) Dzisiaj używa się jedynie złożone s k i n ą ć, lecz u dawniejszych pisarzy znajduje się i gołe słowo k i n ą ć.

To ostatnie słowo należy pod względem etymologicznego pochodzenia ściśle odróżnić od słowa p o c z n ę (incipiam); to ostatnie bowiem mając za pierwiastek č ь n nie należy tém samém do słów wytworzonych z pierwiastka za pomocą przyrostka n; słowo zaś s p o c z n ę (requiescam) urobione jest od pierwiastka či, który w dzisiejszém brzmieniu tego słowa stracił wprawdzie zupełnie to i, jednakże w brzmieniu dawniejszém znajdują się wyraźne ślady regularnéj tegóż słowa formacyi. W 16. bowiem wieku istniało obok s p o c z ą ć także słowo s p o c z y n ą ć n. p. Ludzie od prac swych ciału s p o c z y n ę l i. Kmit. Tr.; Birk. Zyg. Słowo odpoczynąć znajduje się także w Psałt. Małg. 4, 9. 15, 9 i w Kochan. 1108.

Podobny stosunek co do etymologicznego pochodzenia zachodzi pomiędzy słowami: p o m n ę (comprimam) a p o m n ę (memini). Pierwiastkiem, od którego pochodzi słowo m i ą ć (mnę) jest m ь n, pierwiastkiem zaś słowa pomnę (memini) jest min, w którym to in za dodaniem przyrostka ną zamieniło się w ę, lub ê, (ie, io) czego dowodzi starosłow. p o m ę n ą t i, p o m ě n ą t i; regularnie utworzone słowo byłoby zatem p o m i o n ą ć, z którego w skutek ściągnięcia powstało p o m n ą ć (porówn. imiesłów p o m i e n i o n y). Stąd wynika, że słowo p o m n ę (pomiąć, comprimere) nie należy do słów urobionych z pierwiastka za pomocą przyrostka ną, do których zaliczyć trzeba słowo p o m n ę [1]) (pamiętam).

Słowa: p n ę (expando), t n ę (scindo), ż n ę (demeto), k l n ę (maledico), wytworzone z pierwiastków пьн, тьн, жьн, кльн, mimo pozornego podobieństwa nie mają etymologicznéj wspólności ze słowami urobionymi z tematu za pośrednictwem przyrostka n(ą), albowiem głoska n jest integralną częścią ich pierwiastków. Mylą się zatem ci, którzy wymienione cztery słowa zaliczają do klasy II.

---

[1]) Małecki zalicza słowo p o m n ę do klasy I. (Gram. hist. porówn. I. str. 292.). Porown. Miklosich, Vergleichende Grammatik der slav. Spachen II. str. 423.; III. 456.

To ostatnie słowo należy pod względem etymologicznym [illegible] od słowa p i e c z ę (fortepiano) do [illegible] pierwiastek [illegible] nie należy tém samém do słów z tematami z pierwiastkiem za pomocą przyrostka [illegible] [illegible] Może w dawniejszym stanowisku tego słowa znaczył [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

¹) Niektórzy zaliczają słowo p o m n ę do klasy I. (Gram. [illegible] Miklosich, Vergleichende Grammatik [illegible])

II.

Mając w drugiéj części niniejszéj rozprawy pisać o rodzaju i znaczeniu funkcyjném słów, których etymologiczne pochodzenie wyłuszczyliśmy w części pierwszéj, uważamy za rzecz zbyteczną rozwodzić się nad znaczeniem i różnicą słów czynnych (verba activa) i biernych (v. passiva), przechodnich (v. transitiva) a nieprzechodnich (intransitiva), nijakich (v. neutra) a przyczynowych czyli kauzatywnych (v. causativa), dokonanych (v. perfectiva) a niedokonanych (v. imperfectiva), doraźnych (v. momentanea) a trwających (v. durativa), częstotliwych (v. iterativa) i poczynających (v. inchoativa), zwłaszcza że byłoby to powtórzeniem rzeczy powszechnie znanych, które czytelnik znajdzie w każdéj gruntownéj gramatyce [1]). W tém miejscu wspomnimy w kilku tylko słowach o niektórych zjawiskach językowych tyczących się rodzaju i znaczenia funkcyjnego słów, o których mowa.

Najwybitniejszą cechą większéj części słów, o których traktuje niniejsza rozprawa, jest to, że wyrażają czynność w téj saméj chwili ukończoną, w któréj się rozpoczęła tak, że początek czynności jest zarazem jéj końcem. Są to słowa chwilowe, ponieważ wyrażają czynność w jednym momencie uskutecznioną, niejako jedném mgnieniem oka objętą; zowią się także doraźnymi lub jednokrotnymi dla tego, że wyrażają czynność raz tylko zaszłą i od razu dokonaną. Słowa bowiem dokonane mogą wyrażać czynność ukończoną albo bez względu na jéj trwanie jak, np. napisać, czy to w jednéj chwili, czy to w dłuższym przeciągu czasu, w jednym akcie, czy też z licznymi przerwami (słowa bezwarunkowo dokonane), albo też zawierają w sobie obok zna-

[1]) Porówn. Miklosich, Vgl. Gram. der sl. Spr. IV. pag. 263—294.

czenia dokonanego zarazem wzgląd na trwanie czynności przed jéj końcem (warunkowo dokonane). Słowa zaś warunkowo dokonane mogą oznaczać, że czynność, o któréj spełnieniu jest mowa, albo dłuższy czas trwała, albo się kilkakrotnie powtarzała, albo wreszcie w tym samym momencie została uskutecznioną, w którym się rozpoczęła. Te ostatnie są właśnie słowami doraźnymi, że się tak wyrazimy, w wyższéj potędze dokonanymi. Tylko języki słowiańskie posiadają tę zaletę, obcą językom postronnym, że potrafią wyrazić czynność niedokonaną, dokonaną i doraźną za pomocą trzech form jednego słowa zgoła to samo mającego znaczenie. Zdolność zaś wyrażania czynności dorararaźnéj nadaje słowom przyrostek *n* (ną), który według przypuszczenia Małeckiego[1]) w swym „embryonowym zarodzie prawdopodobnie był pierwiastkiem zaimka wskazującego i jako taki znaczył niegdyś tu, teraz, właśnie". Na podstawie tego przypuszczenia twierdzi Małecki[2]) w konsekwencyi daléj, że słowa wyrażające dzisiaj stan bierny, jak np. braknąć, kwitnąć, pachnąć i t. d. niegdyś także bądź doraźną bądź poczynającą czynność musiały wyrażać. Dzisiejszy jednak stan języków sławiańskich nie uprawnia nas do takiego przypuszczenia. Znając zaś liczny poczet słów klasy II. mających znaczenie bierne a porównując inne języki (np. gocki), w których przyrostek *n* słowom również bierne nadaje znaczenie, nie możemy odważyć się na twierdzenie, że kiedyś wszystkie słowa klasy II. miały znaczenie doraźne, lecz możemy z Miklosichem[3]) tylko to stanowczo utrzymywać, że pierwotna funkcya tego pierwiastka (który nie mógł być bez wszelkiego znaczenia) nie jest znaną, w dzisiejszym jednak stanie języków słowiańskich przyrostek ten nie samo tylko znaczenie doraźnéj czynności nadaje słowom przybierającym go do swego tematu, lecz służy także do wyrażenia stanu biernego (np. pachnąć, słynąć, ginąć), jakkolwiek nie wszystkie słowa klasy II. są doraźnymi i biernymi. Znaczenie doraźności, jakiego nabierają słowa w skutek

---

[1]) [2]) II., str. 116, 285, 286.

[3]) Miklosich, Vgl. Gram. der sl. Sprachen, II., pag. 429.

połączenia się z tym przyrostkiem, właściwe jest wyłącznie językom słowiańskim; znaczenie zaś stanu biernego nadaje to *n* wielu słowom nie tylko w językach słowiańskich, lecz także i w języku gockim, w którym czasowniki: usgaisjan (przestraszyć) a usgeisnan (zląknąć się) w takim samym co do znaczenia zostają do siebie stosunku, w jakim starosłow. užasiti (perterrere) i užasnąti se (perterreri) [1]. Słów nie mających ani doraźnego, ani biernego znaczenia, jest w języku polskim bardzo mała liczba (zaledwie kilkanaście). O tych to jedynie słowach, jak np. ciągnę (traho), cisnę (premo), rznę (scindo), garnę, kradnę i t. d. przypuścić można, że były niegdyś znaczenia doraźnego, a to wtenczas, kiedy jeszcze istniały ich duplikaty bez przyrostka *n* (jak np. kładę obok kładnę), wyrażające czynność niedokonaną. Gdy zaś później owe duplikaty wyszły z używania, formy zakończone na nąć przeskoczywszy w miejsce zamarłych słów klasy I., przybrały znaczenie niedokonane.

Słowa dokonane a więc i doraźne, wyrażając czynność jako już gotowy czyn, obecnie, w przeszłości lub przyszłości spełniony, nie mogą nigdy wyrażać czynności obecnie się odbywającéj, ani téż jéj całkowitego przebiegu w przeszłości lub w przyszłości; nie mogą więc formować czasu teraźniejszego ze znaczeniem teraźniejszém, ani imiesłowu tegoż czasu, ani czasu przeszłego i przyszłego niedokonanego. Wyjątków od téj zasady znaleźliśmy parę w następujących zdaniach: Lubo wstając gore jaśnie, lubo padnąc (zachodząc) słońce gaśnie, mnie jednako serce boli. J. Kochan. Tr. 17. Jeszcze od tego czasu wszędy bydło padnie, jeszcze i pomorlica panuje szkaradnie. J. Zim. siel. Pośród szczęku oręża, domów runących łoskotu. Mick. Wallen. Są to jednak formy użyte przez poetów dla rymu lub rytmu, są to wyjątkowe zjawiska, z których na ogół słów klasy II. nic wnioskować nie można.

Do dokładnego odróżnienia słów przechodnich od nieprzechodnich wiedzieć należy, że słowa przechodnie w języku polskim nie samym 4. jedynie rządzą przypadkiem. W innych

---

[1]) Miklosich, Vgl. Gram. der sl. Sprachen II., pag. 429.

językach (np. w jęz. łacińskim, niemieckim) w 4. przypadku stojący przedmiot, na który spływa czynność orzeczenia, jedyném jest znamieniem, podług którego odróżniamy słowa przechodnie od nieprzechodnich. W języku polskim subtelniejsza między nimi zachodzi różnica. Polskie bowiem słowa przechodnie mogą także rządzić i przypadkiem drugim, a rządzą nim wtenczas, jeżeli działanie czynności spływa nie na całość, lecz tylko na część przedmiotu (np. liznąć abecadła, Chodź., tknąć ust cukrowych, Mick.), albo jeżeli go chybia lub osiągnąć nie może (np. nie kupiłem książki) albo wreszcie gdy od przedmiotu doznaje oddziaływania (np. słuchać śpiewu, słuchać (parere) matki). Ponieważ atoli II. przypadkiem rządzi także wiele słów nieprzechodnich, przeto aby odróżnić słowa przechodnie od nieprzechodnich, nie na to baczyć należy, jakim rządzą przypadkiem, lecz raczéj na to, czy imiesłów bierny czasu przeszłego ma znaczenie rzeczywiście bierne, czy też nijakie. Tylko słowa przechodnie formują tenże imiesłów ze znaczeniem biernem, nieprzechodnie zaś, jeśli go urabiają, to jedynie z nijakiém znaczeniem (np. zeschnięty = zeschły).

Co do słów nieprzechodnich, to Małecki wszystkie nieprzechodnie nazywa nijakimi, bez względu na to, czy wyrażają jakąś czynność, czy stan bierny, czy ruch (zmianę miejsca). My zaś odróżniamy słowa nieprzechodnie, wyrażające czynność odbywającą się w samym podmiocie od tych, które wyrażają stan bierny, albo téż ruch w znaczeniu właściwém, i tylko tym ostatnim dajemy nazwę słów nijakich. Zakres pojęcia słów nijakich jest więc według naszego zapatrywania szczuplejszy, niż u Małeckiego.

Słowa przechodnie i nieprzechodnie z jednéj, a doraźne i niedokonane z drugiéj strony krzyżują się ze sobą, gdyż między nimi w tych dwóch względach żaden nie zachodzi związek. Stąd powstają różne grupy tychże słów : przechodnie niedokonane, przechodnie doraźne, nieprzechodnie doraźne. Dalszą grupę stanowią słowa nijakie (w ściślejszém słowa znaczeniu), między którymi są doraźne i niedokonane, ostatnią wreszcie słowa poczynające, które, użyte bez wszelkiéj przybranki, są jedynie nieprzechodniego znaczenia. Wszystkie

zaś słowa zakończone na n ą ć, a więc i poczynające, stają się doraźnymi, skoro się je połączy z jakąkolwiek przybranką.

Zebrawszy wszystkie słowa klasy II., istniejące w języku polskim, naliczyliśmy ich około 800. Z tych blisko połowę stanowią słowa gołe czyli niezłożone. Między tymi najwięcéj jest słów doraźnych nieprzechodnich (przeszło 100) i przechodnich doraźnych [1]) (84). Środek co do ilości zajmują słowa nijakie i poczynające, a najmniéj, bo tylko kilkanaście, jest słów przechodnich niedokonanych.

Przytaczając wszystkie te rodzaje słów nie ograniczyliśmy się na suchém wyliczeniu wyrazów oderwanych, lecz podaliśmy je (same tylko słowa gołe) w całych zdaniach, wyjętych z pism wzorowych pisarzy różnych wieków tak poetycznych jak i prozaicznych. W ten bowiem sposób czytelnik odrazu i jasno zrozumié rodzaj i znaczenie słowa w żywym podanego przykładzie a zarazem może mieć tę pewność, że nie subjektywne zapatrywanie autora pewnym słowom to lub owo podkłada znaczenie, lecz że w takiém znaczeniu słów tych używali Kochanowski, Skarga, Mickiewicz, Krasiński, Słowacki i inni znakomici pisarze.

---

[1]) Małecki (II., 288.) zapewnia, że słów doraźnych przechodnich nie ma więcéj, jak 36.

a) Słowa przechodnie niedokonane.

Ciągnąć: Swawolna młodzież *ciągnęła* starszych do koła. Chodź. O. L.

cisnąć, w znaczeniu dręczyć, dokuczać: A co wszystkich jednako *ciśnie*, nie wiem, czemu tobie ma być synu mój! niecięższéj jednemu. J. Kochan. Tren. 19.

chłonąć, w znaczeniu coś garnąć do siebie: Po panach i szlachcie samodzierż *chłonie* w sobie duchowieństwo. Przestr.

garnać: A śliczne ramiona tak go czule *garnęły* do słodkiego łona. Malcz.

gnę (giąć): Jeśli za młodu drzewka nie *gniesz*, trudno je zgiąć na starość.

kradnąć: Dziś niech jawnie kto zabija, niech zdradza, niech *kradnie*, forytarza (obrońcę) dostanie, jako czego snadnie. J. Kochan. Satyr.

kładnę, mało kiedy używane zamiast kłaść: Ach! najszczęśliwsi na ziemi nie wiedzą, gdzie duchy skrzydła na ramionach *kładną*. Słow. W Szw.

lęgnąć, płód wydawać: Bogactwa *lęgną* nikczemność. Stas. Num. Pomp.

łaknąć: Wszystko co *łaknie* powszedniego chleba, razem podnoszą nabożeństwo w nieba. Zal. P. R.

pomnąć, nieużywane bez przybranki: Obrazę wszyscy długo *pomni(e)my*, a dobrodziejstwa wnet zapomniemy. Knap. Ad.

pragnąć, w znaczeniu czegoś pożądać: Im człowiek w pokładzie swoim więcéj czuje, tém jeszcze więcéj *pragnie*. J. Kochan. Pieśni.

rznąć, w znaczeniu krajać: Ten większém bydłem rznie grzbiet twardéj roli — ten za się w skopiec zbierać mleka woli. J. Morszt. Poez.

tchnąć: Pyszny rumak, gdy widzi na sobie obryże, żywy tchnąc płomień, nie pragnie obroku. Kochow. Pieśni.

zionąć: Woda tych studni z wnętrza ciągle dymi, zionąc woń plugawą. Mick. P. T.

Odpowiedne słowa złożone wyrażają czynności dokonane i to doraźne. Poczet ich jest następujący: nadciągnąć, wciągnąć, odciągnąć, obciągnąć, pociągnąć, podciągnąć, przeciągnąć, przyciągnąć, rozciągnąć, powściągnąć, uciągnąć, wyciągnąć, zaciągnąć, przycisnąć, wycisnąć, ścisnąć, nacisnąć, ochłonąć, pochłonąć, zachłonąć, dogarnąć, ogarnąć, obgarnąć, odgarnąć, pogarnąć, podgarnąć, przegarnąć, przygarnąć, rozgarnąć, ugarnąć, wygarnąć, wgarnąć, zagarnąc, zgarnąć; ugnę, zagnę, przygnę, wygnę, nadegnę, zegnę, ukradnę, skradnę, pokradnę, wykradnę, okradnę, nakradnę, rozkradnę, wkradnę się, zakradnę się; ulęgnąć, wylęgnąć; zapragnąć, upragnąć; dorznąć, oberznąć, oderznąć, porznąć, poderznąć, przerznąć, przyrznąć, urznąć, werznąć, wyrznąć, zarznąć, zerznąć; ozionąć, wyzionąć, wzionąć.

---

b) Słowa doraźne przechodnie.

Bąknąć, o głosie bąka i jemu podobnych owadów, w znaczeniu przenośném o mowie ludzkiéj np.: I słowa nie bąknęła. Teatr pol.

bodnąć. Leniwego trzeba bodnąć emulacyą. Zabł. Roz.

buchnąć, uderzyć kogoś np. buchnął go w łeb.

capnąć, od głosu „cap“ wyrażającego szybkość porwania np. Patrzę rychło skąd ront wypadnie i capnie mię do kozy. Teatr pol.

chrosnąć, w znaczeniu uderzyć kogo: W obie ręce porwawszy kruż, chrosnął go. Żebr. Ow.

chapnąć: Zobaczysz, że jaki tysiąc dukacików chapniem. Teat.

chwosnąć (chwost=ogon), uderzyć biczem, ochłostać.

cisnąć, w znaczeniu rzucić: Kto z was bez wady, niech pierwszy kamień na nią ciśnie.

chlipnąć: Chlipnął z półmiska cokolwiek rosołu. Zab.

chlisnąć (chłysnąć): Każdy za zdrowie spory puhar chłyśnie. Monit. war.

chlusnąć, w znaczeniu uderzyć: Kiedy cię mizerna śmierć tak chlusnęła kosą, leżysz w nędznéj koszuli, a cię inni niosą, Rej. Wiz.

chuśtnąć, (huśtnąć), zakołysać.

chełznąć, kiełznąć, używane tylko z przybranką: Na zgubęś tu wpełznął, w Imię Pańskie jam ciebie pojmał i ochełznął. Mick. Dz.

chybnąć, w znaczeniu poruszyć coś lub czémś: Rzecz podziwienia godna, w jedném okamgnieniu tak niemałą ciała machinę na tę i owę stronę chybnąć. Hipp.

chynąć, dziś nieużywane, znaczyło to samo, co nachylić odrazu: Tu ledwie dzień z południa na dół głowę chynie, zaraz się cień rozciągnie po wszystkiéj nizinie. Zimor. Siel.

cofnąć: Wciąż zdrowie moje takie same, ni w przód ni wstecz nie cofnęło kroku. Z. Krasiń. Listy.

(za)czerpnąć, zwykle tylko z przybranką używane: Z jakich to źródeł zaczerpnął tak gruntowną naukę?

chopnąć, nagle uderzyć: Onby górował; lecz go szczęście chopnie mańkutem, w pierwszym zaraz gasnąc świcie. Monit. war.

dmuchnąć, w znaczeniu szepnąć komuś coś do ucha lub uderzyć kogoś np. Dmuchnął go w pysk. Troc.

drapnąć, w znaczeniu skrobnąć kogoś paznokciami np. kot drapnął go w twarz.

drasnąć: Skoro słońce pierwszym promieniem grób Mendoga draśnie, czekać mię rzeźwo, zbrojno i zapaśnie. Mick. Graż.

dźwignąć: Konrad w zapale wojennym ostygnął, miecza na ludu obronę nie dźwignął. Mick. Wall.
dziergnąć, zwykle tylko z przybranką używane np. zadziergnął kłębek tak, że go rozwiązać nie można.
dzióbnąć (i dziubnąć), np. ptak dziubnął go w oko.
dźgnąć, żgnąć: Czasem mię dźgnęła sztychem, czasem płazem. Zabaw.
(z)gadnąć, nie używające się bez przybranki: Przypadków dalszych żaden z nas nie zgadnie, w godzinie wszystko Bóg wywróci snadnie. J. Kochan. Pieśni.
głasnąć: Po głowie bogini głaśnie nas chabiną (rózgą). Żebr. Ow.
(o)glądnąć, nie używane bez przybranki np. oglądnął wszystkie piękności tego miasta.
golnąć, palnąć (uderzyć): Nie mówił ani słowa więcéj, ale go golnął od ucha prętem. Ossol. Str.
gruchnąć, znaczące to samo co uderzyć, np. jak cię gruchnę w łeb.
gryznąć, w znaczeniu dokuczyć komuś np. gryznął jeden drugiego.
gwiznąć, w znaczeniu kogoś w rubaszny sposób silnie uderzyć, np. gwiznął go w łeb.
grzonąć, słowo przestarzałe, znaczyło, silnie uderzyć: Raz dwóch spornych wężów laską był grzonął. Żebr. Ow.
Kinąć, odrzucić coś: Kinąwszy rzeczy swoje, bieżał za mną. Potoc. Arg.
klepnąć, np. klepnął go ręką po ramieniu.
kolnąć. Nie tak mię kolnie bodziec, jak te żalów wewnętrzne pożogi. Zabaw.
kopnąć: Kto błąd swój obaczy, zagniewany grzyb złamie, albo nogą kopnie. Mick. P. T.
kropnąć: Filut, zawołał Chrzciciel: oj i ja go kropnę za swoje. Mick. P. T.
liznąć: Liznąłem trochę abecadła. Chodź. Obr. L.
lunąć, w znaczeniu wylać: Chmury z hukiem lunęły deszcz niesłychany. J. Kochan. Ps.
łyknąć: On potém ni grosza na wino nie straci, tylko łyknie powietrza i wnet się podchmieli. Mick. Dz.

minąć: Minął już kozak bezdnie i głębokie jary, gdzie się lubią ukrywać wilki i Tatary. Malcz.

psnąć, szybko posunąć. Zbliża się, wyciąga ręce, chwyta — coś psnęło się. Ossol. Str.

miotnąć, rzucić coś, lub czémś: Chwieje się w pomieszaniu i zbyt mu markotno, gdy srogie namiętności gwałtownie nim miotną. Przybyl. Milt.

musnąć: Tam to sam oczy mokre muśnie ręka. Zal. P. R.

palnąć: Jak go palnę pięścią w wyuzdaną paszczę. Tremb. S. M.

pchnąć: (Polak) Krok się ośmielił uczynić do zdrady, pchnęła go duma a popędził zbytek. Kniaź. Poez.

piknąć, ukłuć kogoś piką.

pisnąć (pisknąć). Gdybym tylko słowo pisnął, twój pan wnetby stąd wyleciał. Teatr. pol.

płatnąć: Ja cię tu zaraz po tych zauszniczkach płatnę, fora za drzwi! Mick. P. T.

(w)przęgnąć, nie używane goło: Nigdy w jarzmo podłości karku nie wprzęgnę. Z. Krasiń. Listy.

plusnąć, w znaczeniu wypowiedzieć coś nieprzyzwoitego: Szkaradne grzechy swoje pluśnie. Birk. Dom.

rąbnąć, uderzyć siekierą lub mieczem; prawdę komuś rąbnąć (wręcz i ostro wypowiedzieć).

rzeknąć: Panie! rzeknij tylko słowo, a będzie zbawiona dusza moja.

ścignąć, zwykle tylko z przybranką używane. Wyjątkowo użył go Mickiewicz bez przybranki: Gwałtowne słowa biegną, że jedno drugiego nie ścignie. Mick. Graż.

rznąć, w znaczeniu rzucić coś, lub uderzyć kogoś: Tak go rznął brewiarzem, że aż się potoczył. Węgier. Org.

szepnąć: Kuchcik w lat kilka późniéj szepnął o tém słowo, chcąc Assesora skłócić z Rejentem na nowo. Mick. P. T.

sieknąć, np. sieknął go rózgą nielitościwie.

skubnąć: np. Skubnął nieboraka jako jastrząb wrony.

skrobnąć: Skoro ty kogo skrabniesz (skrobniesz) w jego poczciwości, wierz mi, żeć téż przyczyni nie małéj pilności. Rej, Wiz.

(u)przątnąć, nie używane bez przybranki: Pan Bóg nie patrząc na bezmierne złości, uprzątnął wnętrzny miecz od polskiéj włości. Miask. Rytm.
sypnąć, np. sypnął na kartę garść złota.
(o)strugnąć, nożem zdjąć korę z kija.
strzyknąć, wsiknąć jakiś płyn; coś mię strzyknęło, uczułem ból strzykający.
sunąć, pomknąć coś, np. sunął ławkę za stół.
smuknąć, ręką pogłaskać lub gładząc gałązkę zetrzyć liście.
szarpnąć. Niecnoto, jak śmiałeś szarpnąć sławę pana swego? Szarpnąć się na coś, porwać się (odważyć się) na coś.
szczypnąć. Nie jeden z towarzyszów szczypnął go żartem gładkim. Przyb. Luz.
(o)strzygnąć, rzadko używane w tém samém znaczeniu, co ostrzyc.
śmignąć, uderzyć biczem: Skoro konia biczem śmignął, zaraz mu się zbrykał. Ossol. Str.
smagnąć, śmignąć; np.: Lew ogonem się w bok smagnął.
szczyknąć, (szczknąć), urwać: Gdy chce różowy (u)szczknąć kwiatuszek, zadraśnie pulchny cierniem paluszek. Kniaź. Poez.
szturchnąć: Obwinąwszy rękę różańcem szturchnął nią nagle uwięzioną łapę. Chodź. Obr. L.
(od)strychnąć, oddalić: Bał się, aby go bracia od państwa nie odstrychnęli. Biel. Kron.
targnąć. Iskra elektryczna targnęła wszystkich, gdy rozległ się huczny mazurek. Chodź. Obr. L.
tchnąć: Wchodzę do bramy z poetyczném uczuciem, gotowém tchnąć życie w omszone mury. Siemień. Wiecz.
tknąć. O nie! ty tego nie czujesz obrazu! Ty cukrowych ust lubéj nie tknąłeś ni razu. Mick. Dz.
trzasnąć, uderzyć z trzaskiem: Niech piorun trzaśnie takiego gapia. Żebr. Ow.
tryknąć (tryksnąć), uderzyć rogami: Kozieł tryksnął owieczkę. Dudz.
trząsnąć coś i czémś, rzadko używane bez przybranki. Pan wstrząśnie grunty miasta Babylonu. Mick. Dz.

trzepnąć: Idź serdeńko, bo cię trzepnę. Fredr. Zem.
walnąć, gwałtownie uderzyć: Walnął go w łapę, aż spuchła.
(z)winąć, nie używane bez przybranki: Cokolwiek około siebie znalazł, zmiął to i zwinął. Biel. Św.
(z)wichnąć: Młodości mojéj niebo i tortury! One zwichnęły osadę mych skrzydeł. Mick. Dz.

Następujące słowa złożone są tego samego rodzaju i znaczenia funkcyjnego, co wymienione słowa gołe.

Przebąknąć, wybąknąć, przycapnąć, zachapnąć, docisnąć, przecisnąć, wycisnąć, odchlipnąć, przychlipnąć; uchlisnąć, zachlisnąć się, docofnąć, odcofnąć, wycofnąć, zacofnąć; zaczerpnąć, naczerpnąć, poczerpnąć, przyczerpnąć, wyczerpnąć; zdrapnąć, zadrapnąć, zadrasnąć; udźwignąć, podźwignąć, wydźwignąć; rozdziergnąć, przedziergnąć; zadżgnąć, zagadnąć, odgadnąć; poglądnąć, przeglądnąć, wyglądnąć, doglądnąć, głasnąć, przygłasnąć; obliznąć; połknąć, przełknąć, wyłknąć, załknąć się; wyminąć, ominąć, rozminąć się; obmusnąć, przymusnąć, podmusnąć, wymusnąć; dopchnąć, odepchnąć, popchnąć, przepchnąć, przypchnąć, wepchnąć, rozepchnąć, zepchnąć; zaprzęgnąć, sprzęgnąć, rozprzęgnąć, wyprzęgnąć, przyprzęgnąć; orzeknąć, urzeknąć, wyrzeknąć; doścignąć, wyścignąć, prześcignąć; podszepnąć, wyszepnąć, uskubnąć; sprzątnąć, poprzątnąć, wyprzątnąć, zastrzyknąć, uszczknąć, dosunąć, nasunąć, nadsunąć, odsunąć, posunąć, podsunąć, przesunąć, przysunąć, rozsunąć, zasunąć; (jako refl.) upsnąć się, wypsnąć, popsnąć się, opsnąć się; uszczypnąć, wytargnąć, natchnąć, otchnąć, wyszturchnąć, wetchnąć; zatrzasnąć, wytrzasnąć, otrząsnąć, strząsnąć, roztrząsnąć; wystrychnąć, nawinąć, obwinąć, przewinąć, przywinąć, rozwinąć, wywinąć, zawinąć, zwinąć się; wywichnąć, zwichnąć.

c) Słowa doraźne nieprzechodnie.

Beknąć, słowo naśladujące głos owcy, używa się też i o głosie ludzkim podobnym do zwierzęcego beczenia, t. j. o płaczu z rykiem.

błysnąć. Wnet Gerwazy przez tłum się przecisnął na środek izby, w koło scyzorykiem b ł y s n ą ł. Mick. P. T. W znaczeniu przenośném o myśli jak błyskawica przelatującéj jest nijakiém doraźném: Ach coś mi b ł y s n ę ł o, już przypominam sobie. Bohom. Kom.

bryznąć, błotem prysnąć.

bryknąć, o koniach wierzgających; przenośnie o ludziach zuchwale powstających: W szczęściu zuchwały zadarłszy karku przeciw niebu b r y k n ą ł. Monit. w.

brzęknąć (brząknąć): Jutro ze świtem b r z ę k n ę wam na dobrydzień witaném kopytem. Malcz.

brzdęknąć: Uderzając lub padając nagle wydać odgłos b r z d ę k!

burknąć: Uniesiony niecierpliwością b u r k n ą ł (sobie pod nosem). Ossol. baj.

buchnąć: Czasem pożar b u c h n i e i znów stacza się w przepaście. Z. Krasiń. L.

bziknąć: Rzekłszy to mucha b z i k n ę ł a niby trąbiąc ku potrzebie. Zabaw.

charknąć, krztusząc się ciężko flegmę wyrzucić.

chapnąć, kopnąć t. j. podskoczyć wierzgając.

chrapnąć, we śnie głos chropawy wydać.

chlasnąć, wydać głos podobny do głosu uderzonego płynu lub błota

chrosnąć, (chrusnąć): Bojaźliwy ma to z przyrodzenia, iż i liścia się, gdy c h r o ś n i e, boi. Górn. Sen.

chrząknąć: Stolnik się zająknął, zaczerwienił się, zbladnął, chciał mówić, krwią c h r z ą k n ą ł. Mick. P. T.

chrząsnąć (chrzęsnąć): C h r z ą s n ę ł y sierpy w zbożu, ozwała się łąka, rząd kosiarzy otawę siekących wciąż brząka. Mick. P. T.

chrupnąć, wydać głos podobny do gruchotania np. o łamaniu kości lub kruszeniu zębami czegoś twardego.

chybnąć, w znaczeniu: nie dostaje mi czegoś. Czy mnie sromota chybnie Palameda winić? Żebr. Ow.

cioknąć, mlasnąć na konia, gdy się go głaska ręką.

chuchnąć: Pospólstwo na febrę w dziurę w osiczynie chucha, a chuchnąwszy kołkiem zabija. Krupiń. Ost.

cmoknąć (smoknąć), ustami lub językiem klasnąć: Cmoknął cmok i gdańskiéj wódki wytoczył ze łba pół beczki. Mick. ball.

ciurknąć, o głosie wody z szmerem płynącéj i o głosie dzięcioła.

ćwierknąć, o świergotaniu świerszcza, wróbla i innych ptaków.

czupnąć, przyczaić się w celu ukrycia się: Zając czupnie na miejscu, że go aż psi w zapędzeniu pominą. Haur. Sk.

dmuchnąć: Niech kto w ul dmuchnie, a dozna, jeżeli mu gęba nie opuchnie. Pot. Arg.

dryndnąć, machnąć ogonem: Mój mucyk dryndnął chwostem. Zabaw.

duknąć, w róg zatrąbić: Owczarz już duknął; dwa razy duknij. Troc.

dunąć, słowo dziś nie używane znaczyło w XVI. wieku to samo, co dmuchnąć: Chrystus dał apostołom, dunąwszy na nich, Ducha św. Fund. wiary.

dygnąć. Pani Chorążyna dygnąwszy uprzejmie, weszła do pokojów. Chodź. Obr. L.

fuknąć: I fuknąć i puknąć (i zgromić i zbić) bezpieczniéj jest w téj sukience. Teat.

gęgnąć. Już trzykroć gęgnął gęsior, a za nim jak echo odezwały się chórem kaczki i indyki. Mick. P. T.

(z)grzytnąć, używane tylko z przybranką: Zgrzytnęły wyszczerbanym zębem koła rdzawe, wzdrygnął się Podkomorzy i przerwał rozprawę. Mick. P. T.

gdaknąć, np. kokosza zniosła jajko i gdaknęła.

gruchnąć, o głosie gołębia, przenośnie o trzasku, huku, i t. p.: Gruchnęły wiatry, błyskawice, trzęsienia ziemi. Birk Dom.

gwizdnąć: Gdy w kazaniu raz ksiądz coś niepodobnego powiedział, chłop, co ma pary, g w i z n i e. Potoc. Jow.
huknąć: Podniosłszy pełne szklanki w górę, h u k n ę l i ś m y serdecznym chórem. Chodź. Obr. L.
jąknąć: Któryż z nas jedném słowem choć j ą k n ą ł oznajmując o tém narodowi? Smotr. Nap.
jęknąć: Jedno westchnienie z piersi tysiąca wydarte głębokie i podziemne j ę k n ę ł o do koła. Mick. Dz.
kaszlnąć, np. dziecko znów silnie k a s z l n ę ł o.
kichnąć: Wtém wielkiém szczęściem dwakroć k i c h n ą ł Podkomorzy, Wiwat! krzyknęli wszyscy. Mick. P. T.
kinąć: Niźli pieśń znaczną różnymi głosy muzykanci zaczną, kapelmistrz k i n i e. Kochow. Pieśni. Dziś używa się tylko złożone s k i n ą ć: Dłoń swą ucałował i s k i n ą ł ku mnie, jakby żegnał i wińszował. Mick. Dz.
kiwnąć: Miecznik k i w n ą ł ręką i głowę czarnym myślom zwiesił. Malcz.
klapnąć: Wilk zwraca się czasem, spojrzy, k l a p n i e paszczęką i białych kłów zgrzytem pogrozi. Mick. P. T.
klasnąć. To powiedziawszy usiadł i w dłoń k l a s n ą ł. Mick. Graż.
klęknąć: Od krzyża Chrystusowego odstępuje ziemia; ale kędyż nowy ołtarz się zjawił, kędyż k l ę k n ą ć nam przed nowém bóstwem? Z. Krasiń. Listy.
krząknąć (chrząknąć): W meczecie żaden nie k r z ą k n i e żaden nie plunie. Starow. Dw.
krzyknąć: Wstał, głos natężył i trzykroć krzyknął: Jeszcze Polska nie zginęła! Mick. Dz.
ksyknąć (syknąć): Ukazał się wielkiéj urody modry wąż i k s y k n ą ł straszliwie. Otw. Ow.
kuknąć: Tam k u k n ą ć nie wadzi, kędy do sławy dobréj okazya radzi. Potoc. Jow.
kwaknąć: o głosie wrony, kruka, kawki i żaby.
kwiknąć: Wielbłąd k w i k n i e. Jabł. Ez.
machnąć: Ksiądz m a c h n ą ł ręką na brata i na drzwi razem. Chodź. Obr. L.
miauknąć: Tak z domu oknem zrzucony pies zdycha, kot m i a u k n i e tylko, lecz stanie na nogi. Mick. Dz.

mignąć: Spojrzałem i m i g n ę ł a naprzeciw źwierciadła lekka postać; szepnęła jéj powietrzna szata. Mick. Dz.

(u)mizgnąć się, nie używane bez przybranki: Dla kobietek nic milszego, jak kiedy chłopiec szczerze się u m i z g n i e. Teatr. pol.

mrugnąć. Kiedyśmy się uśmiechali, m r u g n ą ł na nas Pan Tadeusz. Chodź. Obr. L.

mlasnąć: Nasze siwce zaraz się po brodach m l a s n ę ł y i wnet zgryźliwą jakąś rozmowę zaczęły. Tremb. S. M.

mruknąć: M r u k n ą ł coś pod nosem i zgrzytnął zębami. Ossol. Str.

palnąć, w znaczeniu wystrzelić: Żal mi było wypuścić zwierzynę, p a l n ą ł e m z pańskiego ramienia. Chodź. Obr. L.

pisnąć (pisknąć): o głosie piszczałki i podobnych instrumentów, np. krzyknęły trąby, p i s k n ę ł y surmy.

parsknąć: I koń rześki żadnym się urokiem nie miesza, tylko p a r s k n ą ł i wierzgnął i daléj pospiesza. Malcz.

puknąć: Czasami w kącie zapomniana p u k n i e na toast duchom butelka szampana. Mick. P. T.

plunąć: Dłonią rękojeść ściskałem, chcąc p l u n ą ć na tę przyjaźń i wnet szabli dostać. Mick. P. T.

plusnąć: Bierzmo (belka) wielkością p l u s n ą w s z y ciężko przestraszyło żaby. Jabł. Ezop.

prysnąć: Łańcuchy tu wiążące p r y s n ą razem z ziemią, a tam nad ziemią znowu poznają się swoi. Mick. Dz.

przyktnąć (pstryknąć): W zamieszaniu bitwy flinty źle się nabijają, p s t r y k n ą, nie spalą. Papr. W.

psyknąć (syknąć): Pchniesz, aż dudy p s y k n ą. Opal. Sat.

ryknąć: O wschodzie słońca r y k n ę ł y spiże, rwą się okopy, mur wali. Mick. Wall.

rypnąć, skrzypiący odgłos wydać: Drzwi w otwarciu głośno r y p n ę ł y.

rzygnąć: Gdy objadłszy się czosnku albo rzodkwi na człowieka r z y g n i e, tedy prawie go zaraża onym sprośnym dechem. Sak. Probl.

spiknąć się: Z heretykami s p i k n ę l i się byli na to, aby z téj unii nic nie było. Birk. Kaz.

(u)śmiechnąć się: Przyjdzież mi się jeszcze kiedy uśmiechnąć dziewica tajemnic, piersiokarmna Izyda? Krasiń. Listy.

siknąć: Gdy z drżącego sztylet wyjmie ciała, krew nań gorąca oną raną siknie. Zabaw.

(wy)śliznąć się, jedynie z przybranką używane: Kiedym go żegnał, zdawało mi się, że z moich rąk wyśliznął się i że go porywają fale. Z. Krasiń. L.

(u)sterknąć się: Postrzegła starościna, że trzymając dotąd przeciwnika na wodzy, usterknęła się na końcu. Chodź. Obr. L.

stuknąć: W tém kuchcik stuknął w okno: kota postrzeżono. Mick. P. T.

strzyknąć, o głosie niektórych ptaków np. chróściele strzyknęły.

strzygnąć, w znaczeniu nastrożyć uszy (o koniach): I krew raźniéj ruszy w żyłach i koń czujniéj strzygnie uchem. Pol, P. o z. n.

skrzypnąć: W tém skrzypnęła fórtka od bramy i przerwała perorę. Chodź. Obr. L.

stęknąć : Drzewo się pod ciężarem smoczym nachynęło i na pień końcem chwosta chluśniony stęknęło. Żebr. Ow.

świs(t)nąć: Maciej usiadł przed domem i świsnął: na ten to świst rój królików z pod ziemi wytrysnął. Mick. P. T.

sięgnąć: Sięgnij ręką twoją i weź węża za ogon; sięgnął, jął go i obrócił się w laskę. Leop. Exod.

świerknąć, np. świerknął wróbel na płocie.

szasnąć: Wszystko cicho, nic nie szaśnie, czasem tylko warta wrzaśnie. Pol, P. o z. n.

szczeknąć: Na moje przybycie ani jedna twarz nie wyjrzała, ani pies nie szczeknął. Kaczk. Pow.

szczęknąć: Jęknęły bronie, szczęknęły pałasze, i wszystko było zmieszane w odmęcie. Mick. Dz.

Szczknąć, szczkawką się odezwać (zwykle w osobie 3 używane): Szczkniesz, ktoś cię wspomina. Pot. Jow.

tupnąć: T u p n ą ł nogą Brzeziński, gdy Podkomorzy kielich do ust podnosił. Chodź Obr. L.

tchnąć: Pierś znowu t c h n ę ł a, lecz pierś lodowata. Mick. Dz.

trunąć, pisnąć: Nikt nie rozdziawi gęby, żaden nie t r u n i e, żaden się nie ruszy. P. Kochan. Jer.

trzasnąć: Omal mi łeb z myśli nie t r z a ś n i e. Zabł. Komed.

trysnąć: Przyszła do ognia i wodą z potoku lekko t r y s n ę ł a na braci. Słow. O. Z.

warknąć (wyrknąć): W a r k n ę ł y struny, świsnęła strzał chmura. Mick. Graż.

westchnąć: Przeżegnam ich tylko i w e s t c h n ę do Boga na waszę intencyą. Chodź. Obr. L

wierzgnąć: Grzeczność nie na tém kończy się, jak nogą zręcznie w i e r z g n ą ć, z uśmiechem witać lada kogo. Mick. P. T.

wionąć: Czasem poranny wietrzyk, gdy ze wschodu w i o n i e, zrywa wianki i rzuca na klęczących skronie. Mick. P. T.

wrzasnąć. W r z a s n ą i klasną; wrzask o gwiazdy bije: Litawor żyje! Mick. Graż.

ziewnąć. Umilkł mowca, westchnął, głową kiwnął, powtórzył słuchacz i żałośnie z i e w n ą ł. Krasic. Sat.

Niektóre z wymienionych słów gołych używają się niekiedy w znaczeniu przenośném jako słowa przechodnie przybierając przedmiot w 4. przypadku. Przykłady tego zjawiska gramatycznego znajdują się przeważnie u poetów. Tu należą słowa: r y k n ą ć, k r z y k n ą ć, w r z a s n ą ć, k i w n ą ć: Ów poseł z wielką przyjeżdza zaletą, co tylko na podatki głośne r y k n i e veto. Nar. Sat I głosy ostre fletni umilone wtórem w r z a s n ę ł y tę piosneczkę niedobranym chórem. Malcz. Do zostających czapką k i w n ą ł (kiwnieniem wyraził) pożegnanie. Malcz.

Jedne ze słów téj grupy zatrzymują znaczenie nieprzechodnie i wtenczas, gdy się ich używa z przybranką, inne zaś przybierają znaczenie przechodnie.

Złożone słowa nieprzechodnie są następujące: zabłysnąć, zabrzęknąć, przyczupnąć, zazgrzytnąć, zagwizdnąć, zagęgnąć, zagdaknąć,

zająknąć się, odkaszlnąć, przekaszlnąć, odkichnąć, zakichnąć, uklęknąć, przyklęknąć, odkrząknąć, zakwiknąć, odmuchnąć, pomruknąć, splunąć, rozprysnąć się, wypuknąć się, pośliznąć się, zastuknąć, odstęknąć, zastęknąć, wystęknąć, zaryknąć, zaszczeknąć, zaświstnąć, zasięgnąć, przysięgnąć.

Czynność przechodnią wyrażają te słowa: wybąknąć, przebąknąć, obryzgnąć, rozdmuchnąć, zadmuchnąć, wdmuchnąć, wydmuchnąć, ofuknąć, wyfuknąć, zafuknąć, wygwizdnąć, przegwizdnąć, przejąknąć, wyjąknąć, okrzyknąć, wykrzyknąć, wyrzygnąć, przeskoknąć, dosięgnąć.

---

d) Słowa nijakie.

α) niedokonane.

Biegnę: Zewsząd tłumne pogan wrogi biegną przez wielkie marmurowe wschody. Słow. J. Biel.

braknąć: Alboż to naszéj Polsce braknie [1]) na młodzieńcach, co to pannom umieją wyskoczyć w rumieńcach? Malcz.

brnąć: Pieszo brnął tłum nabożnych na wielką mszę, celebrować się mającą przez biskupa. Chodź. Obr. L.

ciągnąć 1) w znaczeniu pochód odbywać: Wołoski wojewoda ciągnął z wojskiem do ruskich krain. Biel. Św. 2) o upływającym czasie: Rok ciągnąc za rokiem świeżymi codzień witał mnie trumnami. Z. Krasiń. Listy.

cieknąć: Ciekną dni, tygodnie, upłynął cały długi rok w pokoju. Mick. Wall.

chłonąć, płonąć, pałać: Płomieniem zemsty chłoną aż do samych kości. Teatr. pol.

---

[1]) Formy braknie nie należy uważać za czas przyszły; wyraża ona bowiem czynność niedokonaną.

cknąć się (cnąć się) zwykle używane tylko w osobie 3: C n i e mi się żywą być dla córek Heth. Leop. Genes.

cuchnąć: Potem szłam daléj mówiąc koronki, przez jakieś zgniłe c u c h n ą c e łąki. Lenar. Zachw.

czołgnąć się: Trójnogi starzec ledwie się c z o ł g n i e schylony ku ziemi.

kwitnąć: Troista rószczka w Dawidowym domie k w i t n i e i pachnie ku niebu widomie. Zal P. R.

lęgnąć się: Ach! na tym świecie śmierć wszystko zmiecie, robak się l ę g n i e i w bujnym kwiecie. Malcz.

mknąć: We mgłach dyszą ciche jary i m k n ą mary przez czahary (krzaki). Pol, P. o z. n.

pachnąć: Róża z fijołkiem na leśnéj łące, podają sobie dłonie p a c h n ą c e. Mick. Dz.

pełgnąć, dziś nie używane, znaczyło dawniéj płonąć: Z dział ogromnych ognie p e ł g n ą żywe. Tward. Misc.

pełznąć: Gad swojski p e ł z n i e w Litwina ręce, społem wieczerza, z jednych kubków pija. Mick. Graż.

płonąć: P ł o n ę ł a wonna, jak kadzidło mirry, i widać było, że nie wiedząc p ł o n i e. Słow. W Szw.

płynąć: W pięknych dniach wiosny roku i wiosny życia p ł y n ą ć rzeką ojczystą spróbuj młodzieńcze. Chodź. Obr. L.

pragnąć (sitio): Widząc Jezus, iż się już wszystko wykonało, rzekł: „P r a g n ę“. Ew. św. Jana 19. 6.

rznąć, śmiało kroczyć: Poprawiwszy jeszcze wylotów, r z n ę prosto do pokojów. Kaczk. Murd.

rosnę: Cóż ci po woniach kwiatów r o s n ą c y c h na około, kiedy przyjaciół nie masz w koło siebie? Z. Krasiń. Listy.

sunąć, szybko biéc: Lekko przez chwasty i rowy s u n i e koń wyciągnięty. Malcz.

Słynąć: Tym ładem, mawiał, domy i narody s ł y n ą, z jego upadkiem domy i narody giną. Mick. P. T.

tchnąć, w znaczeniu napełniać coś, panować w czémś: W słowach jego szczera t c h n i e prawda. Teatr. pol.

tonąć: W oku jéj błękitném i rzewnie przyćmioném głęboko t o n ę ł o serce. Chodź. Obr. L.

władnąć: Nie traf ślepy, nie koléj narodami w ł a d n i e; w Boga się ręku rodzą i czasy i losy. P. Woron.

β) **doraźne.**

Brzdęknąć, w znaczeniu upaść z brzdękiem: B r z d ę k n ą ł junak w kałużę. Oss. baj.

buchnąć, wpaść: Woźny, jakby go wiatr dmuchnął, znikł z oczu; słyszano, że w konopie b u c h n ą ł. Mick. P. T.

chopnąć, szybko pobiéc: C h o p n ą ł sam w tamte strony, żeby na swoje oczy widział, co było. Oss. Wyr.

(o)cknąć się, używane tylko z przybranką: Tu zniknęła, jam się téż o c k n ą ł, aczciem prawie nie pewien, jeślim przez sen słuchał, czy na jawie. J. Kochan. Tr. 19.

czmychnąć: Djabeł c z m y c h n ą w s z y przez dziurkę od klucza, dotąd jak czmycha, tak czmycha. Mick. ball.

dmuchnąć, znaczące to samo, co uciec: Dmuchnął w nogi. Oss. Wyr.

drapnąć, w tém samém znaczeniu: D r a p n ą w s z y co tchu do Warszawy, przywoź nam te uciechy, rozkosz i zabawy. Zabł. Firc.

drgnąć (drygnąć): Kiedy niekiedy d r g n ą ł pod wodą uwięzły na haku szczupak. Chodź. Obr. L.

dunąć, słowo przestarzałe, znaczyło niegdyś to samo, co uciec: Nie dufaj, radzę, nikt prawie fortunie, zawiódłszy cię w las, ni wzwiesz, kiedy d u n i e. Rej, Źw.

(z)dechnąć, nie używane bez przybranki: Cesarz ma u nas liczne psiarnie; cóż, że ten z d e c h n i e pies? Mick. Dz.

furknąć: Djabeł usłyszawszy exorcyzm, f u r k n ą ł nazad prędzéj jeszcze, niż przybył. Chodź. Obr. L.

gruchnąć, spaść z łoskotem: G r u c h n ę l i wszyscy z drzewa o ziemię. Górn. Dw.

kapnąć: Tabaka u nosa Gwalberta (w Lilli Wenedzie Słowackiego) na skroń Lilli k a p n ę ł a. Z. Krasiń. Listy.

(z)lęknąć się: A gdy się czego on żeglarczyk z l ę k n i e, radzi o sobie bez mieszkania pięknie. Klon. Flis.

legnąć: I myśl legnie zamknięta w duszy mojéj cieniu, jako dyament w brudnym zawarty kamieniu. Mick. Dz.

lęgnąć: Piękna rzecz, gdy kto za ojczyznę lęgnie.

lunąć (linąć): Krew po drogach żywa płynie, jako gdy deszcz wielki linie. J. Kochan. Ps.

mignąć, szybko przelecieć: Byron tylko mignął, jak znikoma błyskawica wśród burzy. Z. Krasiń. Listy.

minąć, o upływie czasu: Zacność, uroda, moc, pieniądze, sława — wszystko to minie, jako polna trawa. J. Kochan. Tr.

padnę [1]: Pyłek błądzący długo śród istot ogromu, padnie w końcu na serce bliźniego atomu. Mick. Dz.

pierzchnąć, uciec, np. przed wilkiem owce pierzchnęły.

plasnąć, z pluskiem upaść: Z jednego ziemi do drugiego końca wznosił się Ikar i plasnął na skały. Kniaź. Poez.

plusnąć, w znaczeniu wpaść z łoskotem: Djabeł plusnął do rzeki. Chodź. Obr. L.

pornąć (ruskie pornuty), zanurzyć się, runąć, dziś nieużywane: Rozumy anielskie do piekielnéj pornęły głębiny. Pociej. Hom.

pęknąć: Pójdź na Wawel. Polskich grobów sklepy jękną i te wieka trumien pękną. Pol, P. o z. n.

runąć: Runęły z niebios, jak deszcz gwiaździsty, Aniołów tłumy. I deszczem lecą za nimi co dzień mędrców rozumy. Mick. Dz.

spocznę (spocząć): Jéjmości spocząć trzeba po takiéj podróży. Teatr. p.

stanąć: Wkrótce jak błysk gromu stanął (Jan) przed żoną obłąkany i blady. Słow. J. Biel. Stanęła wojna (Mick. P. T.) = wojnę uchwalono.

(ws)krzesnąć, zmartwychwstać: Nie sroż się bracie, od twojéj zemsty nie wskrzesną umarli. Wł. Syrok. Córa Piast.

siednąć, usiąść np. każdy niechaj siednie na swém stanowisku.

---

[1] Bezokolicznik padnąć nie używa się nigdy, lecz wyłącznie paść.

skoknąć: Załóż się, kto lepiéj skoknie na brzęk cytary; Anakr.

(u)snąć, używające się tylko z przybranką: Piéj Syreno! W lubych głosach usnę marząc o niebiosach. Mick. Dz.

śmignąć, szybko przelecieć: Kot wykradłszy się z łozy śmignął po łące. Mick. P. T.

smyknąć: Tuż z pod koni smyknął szarak. Mick. P. T.

(w)targnąć, wedrzyć się: Raptem paniczyki z cudzych krajów wtargnęli do nas hordą gorszą od Nogajów. Mick. P. T.

trysnąć, wypłynąć z szumem: Wnet z szumem trysnęły strugi. Mick. P. T.

ustrzęgnąć, nie używane bez przybranki: Niektóre z figur w sercach ustrzęgną, niektóre znów do widnokręgu wrócą. Z. Krasiń. Listy.

(za)winąć, w znaczeniu przypłynąć do portu: Konrad z Palestyny uszedł skrycie i ku hiszpańskim brzegom zawinął. Mick. Wall.

zwisnąć, jedynie z przybranką używane: Wasilewski nie zemdlał, nie zwisnął, nie ciężał. Mick. Dz.

Poczet odpowiednich słów złożonych, wyrażających czynność w jednéj chwili dokonaną, jest następujący: dobiegnę, nadbiegnę, podbiegnę, przebiegnę, przybiegnę, rozbiegnę się, ubiegnę, wybiegnę, zbiegnę, odbiegnę, wbiegnę, zapobiegnę, zabraknąć, dobrnąć, przebrnąć, przybrnąć, wybrnąć, zabrnąć; dociągnąć, naciągnąć, nadciągnąć, podciągnąć; nacieknąć, ocieknąć, podcieknąć, przecieknąć, ścieknąć, wścieknąć się, wycieknąć; zacuchnąć, ochłonąć, (np. z gniewu); przyczołgnąć się, zecnąć się; odkwitnąć, okwitnąć, przekwitnąć, rozkwitnąć; polegnę, ulegnę, ulęgnąć się, wylęgnąć się, zlęgnąć; namknąć się, pomknąć, napomknąć (wspomnieć o czemś), umknąć, zemknąć, wymknąć się, zmyknąć; spłonąć, zapłonąć; dopłynąć, napłynąć, opłynąć, przepłynąć, przypłynąć, rozpłynąć się, spłynąć, wpłynąć, zapły-

nąć; dopełznąć, przypełznąć, wpełznąć, zapełznąć; dorosnę, obrosnę, porosnę, przerosnę, przyrosnę, rozrosnę się, urosnę, wrosnę, wyrosnę; zasłynąć; nadskoknąć, odskoknąć, podskoknąć, przeskoknąć, wskoknąć, wyskoknąć; potonąć, utonąć, zatonąć; owładnąć, zawładnąć, zwładnąć (podołać czemu); zadrgnąć, wzdrygnąć się; przelęknąć się, polęknąć się, ulęknąć się, zalęknąć się; przeminąć; spadnę, upadnę, wypadnę, rozpadnę się, zapadnę się, opadnę, odpadnę; rozpierzchnąć się, posnąć, zasnąć, wytrysnąć, obwisnąć, uwisnąć, zawisnąć.

Te słowa złożone wyrażają równie jak im odpowiednie słowa gołe czynność nieprzechodnią. Kilka tylko z nich jak: pomknąć (posunąć coś), przebiegnę, opłynąć, przepłynąć, przeskoknąć, przybiera przedmiot w przypadku 4. (podobnie jak łacińskie: transilire, praeterire, transgredi i t. p.) np.: Przebież kraje, przerzuć role, zjedź świat cały, przepłyń morze, nie ma kraju nad Podole! Pol, P. o z. n.

---

e) Słowa poczynające.

Blednąć (bladnąć): Gdy car strzeli niełaskawém okiem, jenerał bladnie, słabnie, często — zdechnie. Mick. Dz.

blaknąć, pełznąć, płowieć np. blakną lica, oczy i usta sinieją.

brzydnąć: Pobożnemu niebieskie dobra smakują, a ziemskie brzydną. Skar. Kaz.

cichnąć: A gdy cichnie nad wieczorem, ścielą mgły się ponad borem. Pol, P. o z. n.

chłodnąć: Niech chłódnie polewka, tymczasem list napiszę. Oss Wyr.

cierpnąć: Ojcowie jedli kwaśne jagody, a synom zęby cierpną. Wuj. Post.

chrypnąć, dostawać głos chrapliwy np. głos mu chrypnie, tak że nie może mówić.

chudnąć: Pychą się rozdyma i z chciwości chudnie. Tremb. S. M.

gasnąć: Każdy przyostry wyraz zadraśnie, od cienia smutku mego jéj wesołość gaśnie. Mick. Dz.

gęsnąć: Mokre rzeczy gęsną: Knap. Th.

ginąć: Oparł się płacząc na kanałów brzegu, łzy gorzkie biegły i ginęły w śniegu. Mick. Dz.

gładnąć: Oléj, po którym twarz gładnie. J. Kochan. Ps.

głuchnąć: Zmierzcha téż; w zmierzchu okolica głuchnie. Zal. P. R.

gorzknąć: Gorzkną biesiady bez końca czynione. Zabaw.

grzęznąć (grząznąć): Okręt, jak się we środku rozbije, grzęznie głęboko i bród morski pije. Bardz. trag. Sen.

kisnąć: W pijaka brzuchu zawsze jak w beczce kiśnie. Wuj. Post.

klęsnąć: Klęsną bez wiatru miechy, bez tchu dudy. Minas. Rytm.

krzepnąć[1]: Tymczasem Otton nie krzepnął gnuśnością i lubym bytem. Narusz. Tac.

lgnąć: Do osób, których oczy nie widziały moje, serce lgnie gwałtem, czując dla nich niepokoje. Szyman. Św. Wen.

lipnąć (lepnąć): Do rozkoszy wszystko to, co jest najzelżywszego, przystaje i lipnie. Pilch. Sen. list.

lsnąć, ślepnąć: Lśną ludzie w miłości. Szym. siel.

marznąć: Czyscowe duszeczki, czyli która w smole płonie, czyli marznie na dnie rzeczki: każda spieszcie do gromady. Mick. Dz.

mięknąć: Duszę masz nieokrutną i czyniącą pięknie, która nad przypadkami nieszczęśliwych mięknie. Tremb. S. M.

[1]) Małecki wymienia między słowami poczynającymi także słowo karknąć (Gram. hist. porów. t. II., str. 287.) nie istniejące w języku polskim, również nieznane jest słowo dernąć, przytoczone w tejże Gr. t. I., str. 306.); zwernąć (t. II., str. 287.) jest słowo ruskie.

mierzchnąć: A na około już głuchnie i m i e r z c h n i e, tam to sam gwiazdka pluska na powierzchnię. Zal. P. R.

mierznąć: Nie dziw, że m i e r z n i e wojna naszym galantonom, którzy samym nawykli od młodości domom. Potoc. Sat.

milknąć: Odgłos największy m i l k n i e zwolna za dalszą coraz miejsca odległością. Zabaw.

moknąć: Karczemny junak, póty jest wielki i dzielny, póki m o k n i e w trunku. Monit. w.

pierzgnąć, chropowacieć: P i e r z g n i e mi skóra od wiatru. Knap. Th.

niknąć: Obłoki, podobne do tęczowych skrzydeł Serafów, roztapiają się i n i k n ą powoli w czystym błękicie. Z. Krasiń. Listy.

pełznąć, płowieć, niknąć: P e ł z n ą wsi, p e ł z n ą miasta, mnożą się klejnoty. Krasicki, wier.

puchnąć, nabrzmiewać, np. oblicze mu p u c h n i e od płaczu.

schnąć: Więdniał i s c h n ą ł od słońca wsadzony do lochu. Mick. Dz.

siąknąć: Jako woda s i ą k n i e w ziemię, tak niszczeje ludzkie plemię. J. Kochan. Ps.

ślepnąć, np. z ustawicznego czytania książek już ś l e p n i e.

słabnąć: Ze stopniowém zniżaniem się słońca s ł a b n ą iskrzące się barwy na szczytach. Z. Krasiń. Listy.

słodnąć: Oby nam tak s ł o d n ę ł o słowo pańskie, jak Dawidowi. Białob. Post.

stygnąć: Ręce s t y g n ą: a serduszko bije z cicha, bije zrzadka. Mick. Dz.

śmierdnąć: Robacy się w mięsie zalęgły i ś m i e r d n ę ł o. Leop. Exod.

tęchnąć: Morza czasem rosną, czasem téż zaś t ę c h n ą. Suszyc. Pieśni.

twardnąć: Konie z młodości robią bokami, sucha ślina krwawymi t w a r d n i e wędzidłami. Bardz. Luk.

tęgnąć, np. ziemia t ę g n i e wskutek upału.

topnąć: Litwin, kiedy szczery, jak wosk t o p n i e. Pol, P. o z. n.

więdnąć: Codzień umieramy wszyscy, jak kwiatek, który poranu zakwita, o południu więdnie, wieczór upada Wuj. Post.

więznąć: Jam raz zginął — tak mucha więznie w pajęczynie, tak sikorka na lepie, tak mysz w łapce ginie. Szym. Siel.

wilgnąć, np. wieczorem zioła wilgną od rosy.

wyknąć: A niedorośli wnukowie wykną przestawać na male, wstyd i cnotę chować wcale. J. Kochan. P. o Sob.

żółknać: Oko słońca razem krwawi się w rubin i żółknie topazem. Mick. P. T.

ziębnąć: Głos mój niknie, krew ziębnie, aż postrzegam zorze, i barka się na słodkie wysunęła morze. Tremb. Zof.

Wyliczone słowa, jeżeli się je spoi z jakąkolwiek przybranką, tracą znaczenie stanu poczynającego się i przybierają znaczenie od razu dokonane, czyli doraźne. Złożone słowa téj grupy są następujące: poblednąć, wyblednąć zblednąć, nadblednąć, przyblednąć, zblaknąć, poblaknąć, przycichnąć, ucichnąć, przybrzydnąć, zbrzydnąć, pobrzydnąć, ochłódnąć, przechłódnąć, wychłódnąć; ścierpnąć, pocierpnąć, ochrypnąć, zachrypnąć; schudnąć, ochudnąć, wychudnąć, nadchudnąć, przychudnąć; dogasnąć, przygasnąć, ugasnąć, wygasnąć, zgasnąć, zagasnąć; zgęsnąć; zginąć, wyginąć, poginąć, zaginąć; ochlnąć (przestarzałe), ogłuchnąć, przygłuchnąć, zagłuchnąć; ugrzęznąć, zagrzęznąć; skisnąć, odkisnąć, zakisnąć, sklęsnąć, wklęsnąć, przyklęsnąć, skrzepnąć; przylgnąć, ulgnąć, obelgnąć; olsnąć; zmarznąć, namarznąć, wymarznąć, przymarznąć, przemarznąć, domarznąć, omarznąć, pomarznąć; zmięknąć, namięknąć, przemięknąć, odmięknąć, rozmięknąć, pomięknąć; zmierzchnąć się, odmilknąć (Krasiń.), zamilknąć, umilknąć; zmoknąć, umoknąć, domoknąć, namoknąć, omoknąć, pomoknąć, prze-

moknąć, wymoknąć, rozmoknąć, zamoknąć, nadmoknąć; zniknąć [1]), poniknąć, wyniknąć, uniknąć, przeniknąć; opuchnąć, napuchnąć, spuchnąć, popuchnąć, rozpuchnąć się (Krasiń.); spełznąć, przypełznąć, nadpełznąć; uschnąć, odeschnąć, poschnąć, podeschnąć, przeschnąć, rozeschnąć się, uschnąć, wyschnąć, zaschnąć, zeschnąć, wsiąknąć, przesiąknąć, nasiąknąć; oślepnąć, osłabnąć, zasłabnąć, prześmierdnąć, wśmierdnąć, zaśmierdnąć, oświtnąć, zaświtnąć; ostygnąć, wystygnąć; stęchnąć, utęchnąć; stwardnąć; zwiędnąć, uwiędnąć, uwięznąć, zwiłgnąć, nawyknąć, przywyknąć, odwyknąć; zżółknąć, wyżółknąć, przeżółknąć; zziębnąć, uziębnąć, poziębnąć.

Wszystkie te słowa złożone są nieprzechodniego znaczenia. Jedno tylko słowo przeniknąć jest przechodnie w znaczeniu przejrzyć coś na wskróś, np. przeniknąć czyjeś serce lub tajne myśli.

---

f) Słowa zmieniające rodzaj i znaczenie funkcyjne.

Słowa te wyrażają czynność już to przechodnią, już to nieprzechodnią, już to doraźną, już to niedokonaną, stósownie do znaczenia, jakie przybierają.

Buchnąć, 1) słowo doraźne przechodnie, kiedy znaczy uderzyć kogoś, np. buchnął go niespodziewanie kijem. 2) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu wydać gwałtowny dech: Wkrótce stos ułożony buchnął płomieniem. Chodź. Obr. L. 3) nijakie nieprzechodnie, jeśli znaczy to samo, co upaść nagle z łoskotem: Sięgając po gruszkę buchnąłem na łeb z drabiny. Kniaź. Poez.

---

[1]) Słowa zniknąć użył J. Kochanowski (Tren. 19.) w znaczeniu uniknąć: Urszula śmierci zniknąć nie mogła.

Cisnąć, 1) przechodnie doraźne, jeśli znaczy rzucić: Wallenrod cisnął Włochowi trzos ładowny złotem. Mick. Wall. 2) przechodnie niedokonane w znaczeniu gnieść, dręczyć: Ręką ciśnie czoło, jakby dla ulgi chciał boleść w głąb zatłoczyć. Z. Krasiń. Listy.

Chuchnąć, 1) przechodnie doraźne, kiedy znaczy podczas gry w warcaby zabrać drugiemu bierkę, którą zbić zapomniał. 2) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu silny dech na kogoś wypuścić lub urągać się z kogoś: Drugi zjadł, a na cię chuchnie. Knap. Adag.

ciągnąć, 1) przechodnie niedokonane w właściwém znaczeniu: Wóz Wenery gołębie ciągnęły. Jabł. Tel. 2) nijakie niedokonane, jeśli znaczy odbywać pochód lub zmierzać do czegoś: Na potulne wieczernice ciągną z śmiechem krasawice. Pol, P. o z. n.

chłonąć, 1) przechodnie niedokonane w znaczeniu coś garnąć w siebie, np. nienasycony skąpiec wszystko w siebie chłonie. 2) nijakie niedokonane, gdy znaczy to samo, co pałać, płonąć czémś np. chłonąć zemstą, gniewem. Te same znaczenia zawiera i złożone słowo ochłonąć. 1) przechodnie doraźne: Pożar z rąk łupiezców wieś całą ochłonął. Malcz. 2) nijakie doraźne w znaczeniu uwolnić się od silnego wzruszenia: Książe przyrzekłby Niemcom, póki zemstą płonie, coby rad cofnął, gdy z gniewu ochłonie. Mick. Graż.

chopnąć, 1) przechodnie doraźne, jeśli znaczy niespodzianie kogoś uderzyć np. pięścią chopnął go w gębę. 2) nijakie doraźne w znaczeniu szybko dokądś pobiec np. chopnął sam w tamte strony.

chybnąć, 1) przechodnie doraźne w znaczeniu poruszyć coś lub czémś np. chybnąć niemałą ciała machinę. 2) doraźne nieprzechodnie, jeśli znaczy niedostaje mi czegoś: Czy mnie sromota chybnie[1]) Palameda winić! Żebr. Ow.

---

[1]) W dzisiejszym stanie języka już nieużywa się tego słowa, zwłaszcza w znaczeniu rozminąć się z czémś, lecz mówi się zawsze chybić.

dmuchnąć, 1) przechodnie doraźne, jeśli wyraża to samo, co uderzyć kogoś lub zabrać warcab, zbiwszy go. 2) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu silny oddech wydać np. d m u c h n i j, chuchnij, a zaraz będzie. 3) nijakie doraźne w znaczeniu dać drapaka, uciéc.

drapnąć, 1) przechodnie doraźne w znaczeniu skrobnąć kogoś paznokciem. 2) nijakie doraźne w znaczeniu uciéc: Namawiał ludzi z kompanii swojéj i chciał z nimi d r a p n ą ć. Teatr. pol.

gruchnąć, 1) przechodnie doraźne w znaczeniu uderzyć kogoś. 2) nieprzechodnie doraźne, jeśli znaczy wydać głos, jak gołębie: Ani tchnij teraz pieseczku, ani g r u c h n i j gołębeczku. Groch. Poez.; również o wieści szybko się rozchodzącéj. 3) nijakie doraźne w znaczeniu upaść z hałasem np. g r u c h n ą ł o ziemię.

kinąć, 1) nieprzechodnie doraźne w znaczeniu dać znak komuś (porów. k i w a ć): Jeśli się sułtanowi która sprawa nie podoba, k i n i e ręką dając znać, że ją trzeba inaczéj odprawić. Starow. Dw. 2) przechodnie doraźne w znaczeniu odrzucić coś (porówn. k i d a ć): Porzuć marne nadzieje, k i ń liche bojaźni. Bardz. Boet.

lęgnąć, 1) przechodnie niedokonane w znaczeniu płód wydawać: Męże mężów, orłowie bystrych orłów l ę g n ą. Pot. Jow. 2) nijakie doraźne w znaczeniu, upaść, położyć się np. zaszczytną jest l ę g n ą ć za ojczyznę.

minąć, 1) przechodnie doraźne (praeterire aliquem): Co mi wola Boża przeznaczyła, nie m i n i e mnie. Z. Krasiń. Listy. 2) nijakie doraźne o upływie czasu: Prócz duszy i Boga wszystko m i n i e na ziemi, szczęście i niedole. Mick. Dz.

palnąć, 1) przechodnie doraźne, jeśli znaczy gwałtownie uderzyć: P a l n i j go w łeb kijem. Bohom. Kom. 2) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu wystrzelić: Jeśli ją gdzie zdybię, p a l n ę jéj w łeb z mojéj ruśnicy. Teatr. pol.

pełznąć, 1) nijakie niedokonane w znaczeniu czołgać się: Alić p e ł z n i e jakowaś dziadzina z toporem. Narusz.

Dz. 2) poczynające w znaczeniu, płowieć lub niknąć: Grom na skale p e ł z n i e. Krasick. Oss.

pragnąć, 1) przechodnie niedokonane w znaczeniu pożądać czegoś: Natenczas p r a g n ą ł e m tylko jéj szczęścia, chociaż własne traciłem na zawsze. Chodź. Obr. L. 2) nijakie niedokonane, jeśli znaczy chce mi się pić (sitio) lub tęsknię do czegoś: Boże daj, abyśmy do ciebie i wieczerzy twojéj p r a g n ę l i. Skarg. Kaz.

rznąć, 1) przechodnie doraźne, kiedy wyraża to samo, co rzucić coś lub uderzyć kogoś: Dopadł go tam ksiądz pleban; lecz nim doń przyskoczył, tak go r z n ą ł brewiarzem, że aż się potoczył. Węgier. Org. 2) przechodnie niedokonane w znaczeniu: krajać, przecinać: R z n ą c powietrze pierzchliwemi pióry, stanął skrzydlaty przed sklepem Merkury. Zabaw. Również w znaczeniu grać z zapałem: Biegaj po skrzypce, będziemy zaraz r z n ę l i tę aryjkę. Bohom. Kom. 3) nijakie niedokonane w znaczeniu śmiało i poważnie kroczyć np. r z n ę prosto do pokojów (Kacz. Murd.)

śmignąć, 1) przechodnie doraźne w znaczeniu uderzyć biczem: Kogo doścignie, uwitym z gadu biczem ś m i g n i e. Zabaw. 2) nijakie doraźne, jeśli znaczy szybko przelecieć, np. Jednym zamachem ś m i g n ą ł na drugą stronę rzeki.

Strzyknąć, 1) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu wypłynąć z szumem: s t r z y k n ę ł a woda z cewki. Troc., oraz w znaczeniu wydać głos strzykający, np. trznadle s t r z y k n ę ł y. 2) doraźne przechodnie, jeśli znaczy to samo, co wsiknąć coś np. choremu lekarstwo s t r z y k n ą ć w ranę.

sunąć, 1) przechodnie doraźne w znaczeniu pomknąć coś np. s u n ą ć stół z jednego miejsca na drugie. 2) nijakie niedokonane w znaczeniu szybko lecieć, np. ogniste s u n ą rumaki.

trysnąć, 1) doraźne czynno-nieprzechodnie w znaczeniu lejąc coś szum sprawić. Przyszła do ognia i wodą z potoku lekko t r y s n ę ł a na braci. Słow. O. Z. 2) nijakie doraźne w znaczeniu wypłynąć z szumem: Wnet z szumem t r y s n ę ł y strugi. Mick. P. T.

tchnąć, 1) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu wypuścić dech, np. padł i ani tchnął. 2) przechodnie doraźne, jeśli znaczy wlać coś w kogoś: Tchnij mu odwagę w serce. Dmoch. Il. 2. — 3) przechodnie niedokonane: Obywatelom od jarzma cudzoziemskiego wraża wstręt a tchnie miłość ojczyzny. Przybyl. Luz. 4) nieprzechodnie niedokonane: Gdy szli na popis rycerze nasi, męstwem tchnęła twarz ich okazała. Kniaź. Poez.

trzasnąć, 1) przechodnie doraźne w znaczeniu uderzyć kogoś: Rozumiałeś, że przygoda nigdy cię krętym biczem nie mogła trzasnąć. Chrość. Job. 2) doraźne nieprzechodnie w znaczeniu wydać trzask: Słowa idą mu z ust, jako piorun trzasnął. Rej, Zw.

Dr. Antoni Kosiba,
c. k. profesor.

I. Grono nauczycieli

po koniec roku szkolnego 1882.

L. p.	Imię i nazwisko	Stan służby	U c z y ł	Godz. tyg.
		a) Przedmiotów obowiązkowych.		
1	Leon **Sielecki**	dyrektor, zawiadowca biblioteki dla nauczycieli	języka greckiego w klasie VIII.	5
2	Ks. Franciszek **Nieświatowski**	profesor katech. r. k.	religii rz. kat. we wszystkich klasach.	16
3	Ks. Bazyli **Kopytczak**	profesor katech. g. k.	religii gr. kat. we wszystkich klasach.	16
4	Szczęsny **Pohorecki**	profesor	języka łacińskiego w klasie III a, matematyki w klaie V b, VII; fizyki w klasie VII.	16
5	Ignacy **Sołtys**	profesor, zawiadowca gabinetu historyi nat.	języka niemieckiego w kl. V b, historyi naturalnej w kl. I a i b, II a i b, V a i b, VI a.	17
6	Piotr **Lewicki**	profesor	języka łacińskiego w kl. V a, i w kl. VIII, jęz. greckiego w kl. VIII.	16
7	Wiktor **Zahajkiewicz**	prof., przełożony klasy III a, zawiadowca bibl. dla ubogich uczniów	języka niemieckiego w kl. VII, geografii w kl. II a, III a, historyi w kl. II a, III a, VI i VIII.	17
8	Michał **Dura**	profesor, zawiadowca gabinetu fizycznego	matematyki w klasie I a, V a, VI, i VII, fizyki w kl. VIII.	18
9	Jan **Hoszowski**	profesor, przełożony klasy I a	języka łacińskiego w kl. I a, ruskiego w kl. V a, V b, VI, VII i VIII.	18

L. p.	Imię i nazwisko	stan służbowy	uczył	Godz. tyg.
10	Dr. Antoni Kosiba	profesor, przełożony V klasy b	jęz. łacińskiego w kl. V b, greckiego w kl. V b, polskiego w kl. VIII. propedeuty ki w kl. VII i VIII.	18
11	Leon Ruchnicki	nauczyciel, przełożony klasy VIII	języka niemieckiego w kl. VIII, geografii w kl. I a, historyi w kl. IV a, V a i VII.	18
12	Andrzej Czyczkiewicz	nauczyciel, przełożony klasy VI	języka łacińskiego, greckiego w kl. VI, niemieckiego w kl. VI i III a.	20
13	Sebastyan Krużel	nauczyciel, przełożony klasy VII	języka łacińskiego w kl. VII, greckiego w kl. III b, polskiego w kl. II b, III b.	16
14	Andrzej Niebieszczański	zastępca, przełożony klasy II b	języka łacińskiego w klasie II b, języka greckiego w kl. V a, języka niemieckiego w kl. II b.	18
15	Franciszek Fox	zastępca, przełożony kl. IV b	języka łacińskiego i greckiego w kl. IV b, języka niemieckiego w kl. IV a i b.	18
16	Euzebiusz Szajdzicki	zastępca, przełożony kl. II a	języka łacińskiego w klasie II a, języka ruskiego w kl. II a i b, jez. niemieckiego w kl. II a i V a.	18
17	Stanisław Majerski	zastępca, przeł. kl. V a, zawiadowca biblioteki dla uczniów	języka polskiego w klasie V a i b, w kl. VI, VII, historyi w kl. IV b.	16
18	Emil Lityński	zastępca	języka ruskiego w kl. I a i b III a i b, IV a i b, matematyki w kl. III a i b, IV a, fizyki w kl. IV a.	19
19	Józef Pawłowski	zastępca, przełożony kl. I b	języka łacińskiego w kl. I b, greckiego w kl. III a, polskiego w kl. I b i IV b.	19
20	Franciszek Bizoń	zastępca, przełożony kl. IV a	języka łacińskiego w klasie III b i IV a, języka greckiego w kl. IV a.	16

21	Przemysław, Olech Zieliński	zastępca	języka polskiego w kl. IV a, geografii w kl. I b, II b, III b, historyi w kl. II b, III b, V b.	18
22	Mikołaj Pleszkiewicz	zastępca, przełożony klasy III b	języka niemieckiego w klasie III b, matematyki w kl. I b, II b IV b, fizyki w kl. IV b.	16
23	Władysław Hićkiewicz	zastępca	języka polskiego w kl. II a, w kl. III a, języka niemieckiego w kl. I a i b.	18

b) Przedmiotów nadobowiązkowych.

1	Wiktor Zahajkiewicz	jak wyżej	historyi krajowej w kl. III a, VI.	2
2	Przemysław Olech Zieliński	jak wyżej	historyi krajowej w kl. III b.	1
3	Stanisław Majerski	jak wyżej	historyi krajowej w kl. IV a.	1
4	Leon Rudnicki	jak wyżej	historyi krajowej w kl. IV b, VII.	2
5	Leon Sielecki	jak wyżej	języka francuskiego.	6
6	Euzebiusz Szajdzicki	jak wyżej	kaligrafii.	2
7	Przemysław Olech Zieliński	jak wyżej	stenografii.	2
8	Józef Schmettauer	nauczyciel seminaryum nauczycielskiego	gimnastyki.	4
9	Emanuel Perl	nauczyciel tutejszej 4 klasowej szkoły izraeli.	religii mojżeszowej.	3

II.

Rozkład nauki.

A. Przedmiotów obowiązkowych.

Klasa I *a* i *b*.

Religia 2 godziny tygodniowo. Początki zasad wiary rz. kat. według katechizmu Zielińskiego; gr. kat. Guszalewicza.

Język łaciński 8 godz. tygodniowo. Formy prawidłowe według gramatyki i ćwiczeń Samolewicza, od połowy października co tydzień zadanie pisemne.

Język polski 3 godz. tyg. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. I. połączone z memorowaniem i opowiadaniem; miesięcznie 2 zadania pisemne i 2 dyktaty.

Język ruski 3 godz. tygodniowo. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Romańczuka cz. I. memorowanie i opowiadanie jak wyżej; zadania pisemne i dyktaty jak wyżej.

Język niemiecki 3 godz. tygodniowo. Odmiana słów słabych i mocnych w czasie teraźniejszym i przeszłym niedokonanym; rzeczownika i przymiotnika; szyk słów w zdaniu główném i podrzędném według gramatyki cz. I. i wypisów Rebena, miesięcznie cztery zadania pisemne.

Geografia 3 godz. tygodniowo. Pojęcia ogólne z geografii fizycznéj i matematycznéj, oro-hydro-topografia; główne pojęcia z geografii politycznéj według Belingera. Kartografia.

Matematyka 3 godz. tyg. W 1. półroczu arytmetyka. Układ liczb, cztery działania liczbami całymi i ułamkami tak zwyczajnymi jak i dziesiętnymi, mianowanymi i niemianowanymi; podzielność liczb, przemiana ułamków zwyczajnych na dziesiętne i odwrotnie według Močnika, w tłómaczeniu Bączalskiego i Grzybowskiego. W 2. półroczu geometrya. O liniach, kątach i trójkątach według Močnika w tłómaczeniu Sternala. Często zadania domowe, co miesiąc zadania szkolne.

Historya naturalna 2 godz. tygodniowo. W 1. półroczu. Ssaki, w 2 półr. przewiązowce i najważniejsze kałdunowe według zoologii Nowickiego.

Klasa II *a* i *b*.

Religia 2 godz. tyg. Dzieje starego przymierza rz. kat. według Tyca, gr. k. według B. Ilnickiego.

Język łaciński 8 godz. tyg. Powtórzenie i uzupełnienie nauki o formach prawidłowych, formy nieprawidłowe, przysłówki, przyimki, spójniki, o nazwiskach miast, zdania pytajne, konstr. acc. inf.; abl. abs. według gramatyki i cwiczeń jak w klasie I.; miesięcznie cztery zadania pisemne.

Język polski 3 godz. tyg. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. II., memorowanie i opowiadanie, zadania pisemne i dyktata jak w I. klasie,

Język ruski 2 godz. tygodniowo. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Romańczuka cz. I., memorowanie i opowiadania, zadania pisemne i dyktaty jak w kl. I.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Powtórzenie przedmiotu wziętego w kl. I., czasy złożone, tryby, forma bierna podług gramatyki i wypisów Janoty cz. I., memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury; co tydzień zadanie pisemne szkolne lub domowe.

Historya 2 godz. tyg. Historya starożytna sposobem biograficznym według Pütza, w tłómaczeniu Jerzykowskiogo.

Geografia 2 godz. tyg. Geografia fizyczna i polityczna Azyi, Afryki, Europy południowéj i zachodniéj według Kluna, w tłómaczeniu Ludomira Germana i Romualda Starkla. Kartografia.

Matematyka 3 godz. tyg. Arytmetyka w 1. półr. 2 godziny, w 2 półr. 1 godz. Stosunki, proporcye, reguła trzech prosta, nauka o nowych miarach i wagach według podręcznika jak wyżéj, zadania jak w klasie I. Geometrya w 1. półr, 1 godz., w 2. półr. 2 godz., konstrukcya czworoboków, obrachowanie powierzchni figur prostokreślnych, przemiana i podział figur prostokątnych.

Historya naturalna 2 godz. tyg. W 1. półr. ptaki, gady, płazy, ryby, według zoologii Nowickiego; w 2. półr. Botanika według Pokornego.

Klasa III *a* i *b*.

Religia 2 godz. tyg. Dzieje nowego zakonu rz. k. wedłu Tyca, gr. kat. według B. Ilnickiego.

Język łaciński 6 godz. tyg. Składnia przypadków według gramatyki i zadań Jerzykowskiego oddział I. Czytano z K. Neposa wyd. Jerzykowskiego; Miltiadesa; Temistoklesa, Arystyda, Pauzyniasa, Kimona, Lisandra, Pelopida, Fokiona, Hanibala i Katona; w 1. półr. cztery, a w 2. półr. trzy zadania pisemne miesięcznie.

Język grecki 5 god. tyg. Do źródłosłowu perfecti według gramatyki Kurcyusza i wypisów Schenka w tłómaczeniu Samolewicza; w 2. półroczu miesięcznie dwa zadania pisemne.

Język polski Prawidła gramatyczne podług planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. III. memorowanie i opowiadanie jak wyżéj; miesięcznie dwa zadania pisemnie.

Język ruski 2 godz. tyg. Uzupełnienie nauki o odmianie słowa, powtórzenie ważniejszych prawideł z deklinacyi, składnia według gramatyki Osadcy. Czytanie wypisów Partyckiego, memorowanie i opowiadanie jak wyżéj; miesięcznie dwa zadania pisemne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Składnia aż do ściągania zdań według gramatyki Rebena cz. I. Wypisy Hamerskiego cz. I. memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury, miesięcznie 3 zadania pisemne.

Historya 1 godz. tyg. Dzieje średniowieczne według Pütza w tłómaczeniu Jerzykowskiego.

Geografia 2 godz. tyg. Geografia środkowéj i północnéj Europy z wyjątkiem austryacko-węgierskiéj monarchii, geografia Ameryki i Australii według Kluna w tłómaczeniu Lodomira Germana i Romualda Starkla. Kartografia.

Matematyka 3 godz. tyg. Arytmetyka. Ilości wprost sobie przeciwne, liczby ogólne, cztery pierwsze działania tymi liczbami. Potęgowanie jednomianów, podnoszenie dwumianów do 1. i 2. potęgi, tudzież podnoszenie do kwadratu i sześcianu liczb szczególnych, jakoteż i wyciąganie pierwiastka kwadr. i sześcianu z tychże liczb według podręcznika jak wyżéj.

Geometrya. Podobieństwo trójkątów i nauka o kole, według podręcznika, jak wyżéj. Zadania jak w kl. I.

Historya naturalna 2 godz. tyg. W pierwszem półr. mineralogia według Kłęska; w 2. półr. fizyka. Ogólne własności ciał, ciepło, chemia według Urbańskiego.

Klasa IV *a* i *b*.

Religia 2 godz. tyg. Wykład obrzędów kościoła rz. kat. według Jachimowskiego, gr. kat. według Popiela.

Język łaciński 6 godz. tyg. Składnia słowa według gramatyki i przykładów Jerzykowskiego. Oddz. 2. Czytano z Cezara de bello gallico Lib. I. c. 1—30; lib. IV; lib. VI. c. 11—29; lib. VII. c. 1—14, według wydania Sobieskiego, miesięcznie cztery zadania pisemne.

Język grecki 4 godz. tyg. Odmiana słowa nieforemnego według gramatyki Kurcyusza i wypisów Schenkla w tłómaczeniu Samolewicza; miesięcznie 2 zadania pisemne.

Język polski 3 godz. tyg. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Małeckiego. Czytanie wypisów T. IV., memorowanie i opowiadanie jak wyżéj; miesięcznie dwa zadania pisemne.

Język ruski 2 godz. tyg. Prawidła gramatyczne według planu zakreślonego w gramatyce Osadcy. Czytanie wypisów Partyckiego, memorowanie i opowiadanie jak wyżéj; miesięcznie 2 zadania pisemne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Składnia rządu, przyimków, używanie czasów i sposobów według gramatyki Rebena i wypisów Hamerskiego, memorowanie, opowiadanie i dyalog na podstawie lektury; miesięcznie 2 zadania pisemne.

Historya i geografia 4 godz. tyg. W 1. półr. dzieje nowożytne według Pütza w tłómaczeniu Jerzykowskiego; w 2. półr. statystyka monarchii austryacko-węgierskiéj według Szaraniewicza. Kartografia.

Matematyka 3 godz. tyg. Stosunki złożone, reguła trzech złożona, rachunek procentu prostego i składanego, rachunek terminowy, reguła podziału i łańcuchowa, tudzież nauka o równaniach I. stopnia o jednéj i więcéj niewiadomych według podręcznika jak wyżéj. Geometrya. Położenie linii i płaszczyzny w przestrzeni; obrachowanie powierzchni i objętości brył, według podręcznika, jak wyżéj. Zadania jak w klasie I.

Fizyka 3 godz. tyg. Mechanika, akustyka, magnetyzm, elektryczność, światło, według Kunceka w tłómaczeniu Staneckiego.

Klasa V *a* i *b*.

Religia 2 godz. tyg. Ogólna część chrześciańsko-katolickiéj wiary; rz. kat. podług Jachimowskiego, g. k. podług Pełesza.

Język łaciński 6 godz. tyg. Powtórzenie składni przypadków, właściwości przymiotników i zaimków według gramatyki

Samolewicza i ćwiczeń Trzaskowskiego, czytano z Liwinsza ks. I. z Owidego Metamorfozy, Libri Tristium i Fasti podług wydania Gryzara; miesięcznie 3 zadania pisemne.

Język grecki 5 godz. tyg. Ze składni aż do nauki o przyimkach, o infinitywie i partycypium według gramatyki jak wyżéj. Czytano z wypisów Schenkla tłóm. Borzemskiego. Z Cyropedyi: 1. Życie młodociane Cyrusa. 2. Cyrus i Astyages. 3. Cyrus dowódca Persów. Z Anabasis: 1. Przygotowanie wojenne Cyrusa. 2. Pochód wojenny i bitwa pod Kunaxą. Z pamiętników Sokratesa: Herkules na rozstajnéj drodze. Homera wydania Hocheggera ks. I.: od 1—200 w. Miesięcznie jedno zadanie pisemne.

Język polski 3 godz. tyg. Czytanie wypisów dla klas wyższych T. I. cz. I, z objaśnieniem gramatycznem podług „Przeglądu form języka staropolskiego". Z nowszéj literatury „Wiesław" Brodzińskiego. Co 2 miesiące 3 zadania pisemne.

Język ruski 2 godz. tyg. O głosowni, o deklinacyi imion, przy czytaniu co potrzebniejsze o odmianie słowa. Czytanie Chrestomatyi Ogonowskiego, mianowicie zabytków pism staroruski. aż do Wyprawy Igora na Połowców; co dwa miesiące 3 zadania pisemne.

Język niemiecki 3 godz. tyg. Czytanie, rozbiór i opowiadanie ustępów prozaicznych i poetycznych z wypisów Jandaurka. Cz. I., co dwa miesiące po 3 zadania pisemne.

Historya i geografia 4 godz. tyg. Historya oryentalna, grecka z macedońską i rzymską do cesarstwa, według Gindelego w tłómaczeniu Markiewicza.

Matematyka 4 godz. tygodniowo. Działania liczbami ogólnymi podzielność liczb, działania ułamkami zwyczajnymi i dziesiętnymi, ułamki ciągłe, proporcye, reguła trzech składana, reguła podziału i rachunek łańcuchow. Planimetrya podług Močnika w tłómaczeniu Staneckiego. Zadania jak wyżéj w kl. I.

Historya naturalna 2 godz. tyg. W 1. półr. mineralogia według Schödlera w tłóm. Berdeau'a; w 2. półr. Botanika według Billa w tłóm. Łomnickiego.

Klasa VI.

Religia 2 godz. tyg. Część szczegółowa nauki wiary rz. kat. według Jachimowskiego, gr. kat. według Pełesza.

Język łaciński 6 godz. tyg. Powtórzenie składni słowa według Gramatyki Samolewicza i Ćwiczeń Trzaskowskiego do infinitywu. Czytano z Sall. Catilina według wydania

Linkera; z Wergilego Georg. lib. I i II; z Bukolic. Ecl. I V, z Eneidy lib. I., według Hoffmana miesięcznie 3 zadania pisemne.

Język grecki 5 godz. tyg. O przyimkach, stronach, czasach, trybach, w zdaniach niezawisłych i zawisłych według gramatyki jak wyżéj, czytano z Illiady wydania Hocheggera ks. I. II. III. VI. XII. i XIV. z Odysei I. II. V. VI. i IX; co miesiąc jedno zadanie pisemne.

Język polski 3 godz. tygodniowo. Czytano z wypisów dla klas wyższych T. I. Cz. 2. od Jana Kochanowskiego aż do Szymonowicza, z poglądem historycznym na literaturę wieku złotego i stosunki społeczne; z nowszéj historyi: „Pana Tadeusza“, co 2 miesiące po 3 zadania pisemne.

Język ruski 2 godz. tyg. Z Chrestomatyi Ogonowskiego przeczytano wszystko od „Słowo o połku Ihora“ do założenia kijowskiéj akademii; co dwa miesiące po 3 zadania pisemne.

Język niemiecki 5 godz. tyg. Czytanie wypisów Jandaurka. Cz. II., połączone z opowiadaniem i memorowaniem ustępów prozą i poetycznych; miesięcznie 2 zadania pisemne.

Historya i geografia 3 godz. tygodniowo. Cesarstwo rzymskie i wieki średnie według Pütza.

Matematyka 3 godz. tyg. W I. półr. Arytmetyka 2 godziny, w II. półr. 1 godz. Pierwiastki, potęgi, logarytmy, równania określone 1. stopnia; Geometrya w 1. półr. 1 godz. w 2. półr. 2 godziny Stereometrya, trygonometrya płaska według podręcznika jak wyżéj, zadania jak wyżéj.

Historya naturalna 2 godz. tyg. Zoologia według Nowickiego

Klasa VII.

Religia 2 godz. tyg. Chrześciańsko-katolicka etyka rz. kat. według Soleckiego; gr. kat. według Cybyka.

Język łaciński 5 godz. tyg. Powtórzenie składni na podstawie ćwiczeń. Czytano z Cycerona Laelius sive amicitia, oratio pro Archia poëta, wydanie Klotza; z Verg. Eneidy ks. III i IV. Hoffmana, ćwiczenia stylistyczne według Próchnickiego miesięcznie trzy zadania pisemne.

Język grecki 4 godz. tyg. Ze składni o infinitivie i participium, o atrakcyi, właściwościach zdań względnych, pytajnych i przeczenia według gramatyki, jak wyżéj. Czytano z Demostenesa, de pace i in Phil. II. wydania Paulego; z Sofoklesa Oedip Rex 460 wierszy, co miesiąc zadanie pisemne.

Język polski 3 godz. tyg. Czytano z wypisów dla wyższego gimnazyum T. II. Cz. I., wszystkie ustępy. Miesięcznie jedno zadanie.

Język ruski 2 godz. tyg. Czytano pisarzów ukraińskich podług wypisów Barwińskiego. Część II., co miesiąc zadanie pisemne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytano z wypisów Eggera Tom I. Cz. 2.; Goethego „Herman und Dorothea i Iphigenie auf Tauris"; co trzy tygodnie jedno zadanie.

Historya i geografia. Historya nowożytna do czasów najnowszych.

Matematyka 3 godz. tygodniowo. Równania nieokreślone 1. i 2. stopnia i niektóre stopnia wyższego, szeregi i ich zastosowanie do rachunku procentu składanego; nauka o kombinacyach, wzór Newtona o dwómianach i początki rachunku prawdopodobieństwa. Geometrya. Analityczne przedstawienie jednéj, dwóch i trzech linij prostych, tudzież linij powstających z przecięcia ostrokręgu według podręcznika jak wyżéj. Zadania jak wyżéj.

Fizyka 3 godz. tyg. Wstęp, ogólne własności ciał, chemia w głównych zarysach tak nieorganiczna, jak organiczna, nauka o cieple, mechanika ciał stałych, ciekłych i lotnych według Chlebowskiego.

Propedeutyka 2 godz. tyg. Logika według Kremera.

Klasa VIII.

Religia 2 godz. tyg. Historya kościoła katolickiego rz. kat. według Jachimowskiego, gr. kat. według Doerflera tłóm. przez W. J.

Język łaciński 5 godz. tygodniowo. Tac. Annal. lib. I. Halma, Horacego Ody w liczbie 20; 2 listy i 2 satyry; ćwiczenia styl. zadania jak w klasie VII.

Język grecki 5 godz. tyg. Dalszy ciąg lektury Sof. Filokteta według Dindorfa, Platona Protagoras według Hermana, co miesiąc jedno zadanie pisemne.

Język polski 3 godz. tyg. Czytano z wypisów dla W. G. T. II. Cz. II. celniejszych autorów z ostatniego okresu literatury polskiéj z historyczno-literackimi uwagami. Miesięcznie jedno zadanie pisemne.

Język ruski 3 godz. tyg. Przeczytano wszystkie ustępy w wypisach Barwińskiego, tom III; krótki pogląd na rozwój literatury nowoczesnéj ukraińskiéj i halickiéj, co miesiąc jedno zadanie pisemne.

Język niemiecki 4 godz. tyg. Czytano ustępy z wypisów Mozarta Tom III., nadto Schillera, trilogia Wallenstein Pogląd na niemiecką literaturę nowożytną, co trzy tygodnie jedno zadanie pisemne.

Historya i geografia 3 godz. tygodniowo. W 1. półr. Historya austryacko-węgierskiéj monarchii; w 2. półroczu statystyka według Szaraniewicza.

Matematyka 2 godz. tyg. Powtórzenie całego przedmiotu.

Fizyka 3 godz. tygod. Magnetyzm, elektryczność, astronomia według Chlebowskiego.

Propedeutyka 2 godz. tygodniowo. Psychologia według Krügera, tłómaczenie Sawczyńskiego.

B. Przedmiotów nadobowiązkowych.

Język francuski w dwóch oddziałach po 3 godz. tygodniowo, razem uczniów 34.

Oddział I. Według gramatyki Studniarskiego. Część I. Etymologia do słowa nieregularnego, czytanie, rozbiór gramatyczny i tłómaczenie przykładów francuskich na język polski ustnie, polskich na język francuski ustnie i pisemnie.

Oddział II. Gramatyka jak wyżéj. Powtórzenie materyału naukowego z przeszłego roku. Cz. II. Składnia. Tłómaczenie ustępów polskich na język francuski jak wyżéj; czytanie wypisów francuskich Aug. Świtkowskiego.

Historya krajowa w sześciu oddziałach po 1 godzinie tyg., razem uczniów 202. W 1., 2. i 5. oddziale do Kazimierza Jagiellończyka, w 3., 4. i 6. do końca panowania Stanisława Augusta.

Kaligrafia w dwóch oddziałach po 1. godzinie tygodniowo, razem 60 uczniów.

Gimnastyka w czterech oddziałach po 1 godzinie tygodniowo, razem uczniów 71. W porze zimowéj w sali gimnastycznéj ćwiczenia wolne takto-gimnastyczne i taktyczne; w porze letniéj ćwiczenia na dziedzińcu gimnazyalnym na drążku stałym, poręczkach i słupie do spinania się.

Stenografia w jednym oddziale po 2 godzin tygodniowo, 25 uczniów, wzięto całą teoryę według systemu Polińskiego.

III.

Temata do zadań pisemnych.

a) W języku polskim.

Klasa V A.

1. Spiesz się z wolna.
2. Jaką rolę odegrali Fenicyanie w świecie starożytnym.
3. Treść pieśni „Bogarodzica".
4. Opowiedzieć i objaśnić podanie o Argonautach.
5. Treść sielanki „Wiesław" Brodzińskiego.
6. Opowiedzieć i objaśnić podanie o Herkulesie.
7. Wpływ czynników przyrody na rozpadanie się gór.
8. Charakter Alkibiadesa i zachowanie się jego w czasie wojny peloponeskiéj.
9. Nie czyń drugiemu, co tobie nie miło. (Rozprawa).
10. Charakter Wiesława i Jana w sielance Wiesław.
11. Śmierć św. Wojciecha.
12. Opisać położenie Tarnopola.
13. Tok myśli elegii 3 z I. ks. Owidego.
14. Bogu ufaj a rękę przykładaj.

Klasa V B.

1. Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje.
2. Wykazać na podstawie dziejów egipskich o ile przyroda przyczynia się do rozwoju człowieka.
3. Jak sobie pościelesz, tak się wyspisz.
4. Jaką rolę odgrywali Pelopidas i Epaminondas w dziejach własnego narodu.
5. Kto o pospolite dobro niedba, swe własne na szańc wydaje.
6. Porównanie rządów Kambizesa z rządami Daryusza.
7. Długo myśl, prędko czyń.
8. Znaczenie metali w życiu codziennem.
9. Leżąc wilk nie tyje.
10. Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada.
11. Jakiemu przekształceniu uległy stosunki Grecyi po wojnach peloponeskich.
12. Korzyści z nauki historyi.
13. Porównać ustawę Serwiusa z ustawą Solona.
14. Opisać napad Gallów na Rzym.

Klasa VI.

1. Zyskiem człowiek zwać musi, w czém nie popadł szkody. Koch. treny.
2. Rozbiór i treść I. trenu Kochanowskiego.
3. Siła robi, kto robi jak potrzeba.
4. Jakie warunki popierają rozwój przemysłu i handlu.
5. Nie słusznie użala się ród ludzki na krótkość swego życia.
6. Jakie oznaki zwiastowały upadek państwa rzymskiego.
7. Osnowa Kazania Skargi o św. Piotrze i Pawle.
8. Ten może głaskać węże, deptać lwy i tury, kto wyrwał z siebie żądło, rogi i pazury.
9. Zasługi Bolesława Chrobrego około Polski.
10. Aurora Musis amica.
11. Zasługi Karola W. około monarchii frankońskiéj.
12. Jakie znaczenie miały w wiekach średnich klasztory.
13. Porównać pierwszy tryumwirat z drugim.

Klasa VII.

1. Czy korzystną by była dla człowieka znajomość przyszłości.
2. Przyjacielem bądź w miarę, bo gdy się wylejesz raz się ucieszysz, dziesięć przebolejesz.
3. Czem się różni Potocki poeta XVII. wieku od innych współczesnych mu poetów.
4. Porównanie Kazimierza W. z Bolesławem Chrobrym.
5. Przebieg i przyczyny podziału wojny trzydziestoletniej na 4. okresy.
6. Znaczenie odkryć geograficznych XV. i XVI. wieku.
7. Porównanie Kazimierza W. z Henrykiem IV. Burbonem.
8. Mowa do kolegów: O potędze pracy.
9. Zasługi Rudolfa około monarchii niemieckiéj.
10. Jeźli niemożemy co chcemy, chciejmy, co możemy.

Klasa VIII.

1. Sprawozdanie z rozprawy Brodzińskiego: „O klasyczności i romantyczności“.
2. Psychologiczne znaczenie wzroku.
3. O wartości podań ludowych.
4. Wpływ wojen perskich na oświatę Greków.
5. Porównać charaktery Tadeusza i Hrabiego w epopei Mickiewicza: „Pan Tadeusz“.

6. Rozwinąć myśl zawartą w dwuwierszu Mickiewicza:
„W słowach tylko chęć widzisz, w działaniu potęgę;
Trudniéj dzień dobrze przeżyć, niż napisać księgę“.
7. Porównać wojnę peloponeską z trzydziestoletnią.
8. O współczuciu (rozprawka psychologiczna).
9. Scypio i Maryusz na gruzach Kartaginy (reflexya porównawcza).
10. Mowa pożegnalna abituryenta do kolegów.

---

b) W języku ruskim.

V. Klasa.

1. Житье и рѣка (порôвнанє).
2. Рôжнороднѣ вплывы дощу.
3. Не въ однôмъ дни збудовано Римъ.
4. Охота и замилованье сутъ крылами до великихъ дѣлъ.
5. Пожитокъ воды.
6. Наука найпевнѣйшимъ скарбомъ.
7. Хто не мае грошей, той убогій, а хто тôлько гроши мае, той ще убожшій.
8. Упадокъ вôльности Греціи.
9. Горы пôдъ взглядомъ пожитку.
10. Не все золото, що ся свѣтитъ.
11. Що улегчило Филипови II. осягненє гекгемоніи надъ Геладою.
12. Написати повѣстку до пословицѣ: „Durch wiederholte Streiche fällt die grösste Eiche“.
13. Пожитокъ камѣня.
14. Гераклей на роздорожу. (На пôдставѣ лектуры).

VI. Klasa.

1. Розвинути смыслъ пословицѣ: „Глянь на себе, буде зъ тебе“. (розправа).
2. Вартôсьть часу.
3. Прогулька ранна на весну.
4. Застановися, нѣмъ возьмешся до дѣла.
5. Житє и подорожъ. (порôвнанє).
6. Зима образъ старости.
7. Першій нападъ Татаръ на Русь. (На пôдставѣ лектуры).
8. Кожда пригода, до мудрости дорога.
9. Поглядъ на руску словесьнôсть первого периода.
10. Описанє ярмарку.
11. Фридерикъ Красный и Людвикъ Баварскій.

12. Хто тратитъ часъ, той марнує великій скарбъ.
13. Прощенє и месть.
14. Ни коня безъ узды не возможно удержати, ни богатства безъ добра ума. (изъ зббрника Пчела).

VII. Klasa.

1. Праця запевняє щастє.
2. Хто собѣ самому не розказує, той зôстає всегда слугою.
3. Характеръ Наталки въ оперетцѣ Котляревского: „Наталка Полтавка“.
4. Et facere et pati fortia Romanum est.
5. Дай серцю волю, а знайдешъ недолю.
6. Nemo ante mortem beatus
7. Значенє покою вестфальского для Европы.
8. Початки и розвôй трагедіи греческои до часôвъ Айсхиля.
9. Гадки безъ мисли, якъ лодя на водѣ въ часѣ бурѣ.
10. Въ пусткахъ буває найсильнѣйше ехо.

VIII. Klasa.

1. Значенє Шевченька въ литературѣ рускôй.
2. Non solum fortuna ipsa caeca est sed eos quoque plerumque efficit caecos, quos complexa est.
3. Хто не умѣє молитися, най иде на море учитися.
4. Invidia gloriae comes. (доказати примѣрами зъ житя и исторій).
5. Содержанє трагедіи Филоктета до епилiогу. (На подставѣ ликтуры).
6. Хто шукає тôлько того, що єсть легкимъ, той не знайде николи того, що єсть великимъ.
7. Циперо и Демостенъ. (Порôвнанє).
8. Осудити поступокъ Филоктета, що не услухавъ вôзваня Грекôвъ до здобутя Троѣ. (На пôдставѣ митичного поданя, основы сеи трагедіи).
9. Nihil est ab omni parte beatum. (Hor. Car. II. 17).
10. Упертôсть а сила характеру, якъ рôжнятъ ся межи собою?

---

c) W języku niemieckim.

Klasa V A.

1. Eine Uebersetzung.
2. Ueber den Nutzen des Pferdes.

3. Eine Uebersetzung.
4. Dorf und Stadt (eine Parallele).
5. Eine Uebersetzung.
6. Der getreue Eckart. (Inhaltsangabe.)
7. Eine Uebersetzung.
8. Steinkohle und Eisen.
9. Eine Uebersetzung.
10. Eine Uebersetzung.
11. Ueber den Nutzen des Wassers.
12. Eine Uebersetzung.
13. Der Ring des Polykrates. (Inhaltsangabe.)
14. Eine Uebersetzung.
15. Vergleichung des Frühlings mit dem Jünglingsalter.
16. Eine Uebersetzung.
17. Eine Uebersetzung.

Klasa V B.

1. Die Beschäftigung des Landmannes im Herbste.
2. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
3. Gründung Roms nach Livius.
4. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
5. Worin besteht der Unterschied zwischen Thieren und Pflanzen.
6. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
7. Mäusethurm. Historische Erzählung.
8. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
9. Inhaltsangabe des Gedichtes: „Arion“.
10. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
11. Igors Heereszug gegen die Polowcer. Schilderung.
12. Die Mutter der Jagellonen. Historische Erzählung.
13. Wodurch erlangte Sparta die Hegemonie in Griechenland.
14. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
15. Nutzen und Schaden der Insekten.
16. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
17. Bedeutung der Colonien der Griechen.
18. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.
19. Der Müssiggang und seine Folgen.
20. Uebertragung aus dem Polnischen ins Deutsche.

Klasa VI.

1. Warum sind die Kenntnisse höher zu schätzen als die Reichthümer.
2. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
3. Man soll den Tag nicht vor dem Abende loben.

4. Eine Uebersetzung aus dem Polnischen.
5. Man würdige Homers Ausspruch (Il. III. 108fg.):
   αἰεὶ δ' ὁπλοτέρων ἀνδρῶν φρένεσ ἠερέθονται,
   οἷς δ' ὁ γέρων μετέῃσιν, ἅμα πρόσσω καὶ ὀπίσσω
   λεύσσει, ὅπως ὄχ' ἄριστα μετ' ἀμφοτέροισι γένηται.
6. Tag und Nacht von Rückert. (Inhaltsangabe und Gedankengang.
7. Welche Vorzüge rühmt Sallust an den Römern der früheren Zeit.
8. Eine Uebersetzung aus Homers Ilias III, 263 — 285.
9. Man vergleicche die beiden Sprichwörter: „Es ist nicht alles Gold, was glänzt“ und „Kleider machen Leute“.
10. Charakteristik des Caesar und des Cato nach Sallust Catil. cap. 54.
11. Des Lebens Mühe lehrt uns allein des Lebens Güter schätzen.
12. Der Zweikampf Hectors mit Achilles. (Nach Homers Ilias B. XXII.
13. Der Ehrgeiz eine Triebfeder zum Guten und zum Bösen.
14. Der Reiter am Bodensee, von Schwab. (Inhaltsangabe und Gedankengang.)
15. Es ist der Sinn der Worte Cato's in Sall. Catil. cap. 52 zu erläutern: Non votis neque suppliciis muliebribus auxilia deorum parantur: vigilando, agundo, bene consulundo prospere omnia cedunt; ubi socordiae te atque ignaviae tradideris, nequidquam deos implores: irati infestique sunt.
16. Des Sängers Fluch von Uhland. (Ingaltsangabe.)
17. Das Leben ist kurz, spricht der Weise, spricht der Thor.
18. Die Klage der Ceres, von Schiller. (Inhaltsangabe.)
19. Mit welchem Rechte nennt man die Noth die Erfinderin der Künste.
20. Die Bürgschaft, von Schiller. (Inhaltsangabe.)

Klasa VII.

1. Der Friedhof auf dem Lande. (Eine Beschreibung.)
2. Vorzüge des Jugendalters. (Eine Auseinandersetzung.)
3. Böse Gesellschaften verderben gute Sitten.)
4. Unrecht Gut gedeihet nicht.
5. Der Müssigang ist aller Laster Anfang.
6. Gedankengang der einzelnen Betrachtungen. (Nach der Cantate: „Das Lied von der Glocke“.)
7. Gedankengang des Monologs in Göthes Iphigenie auf Tauris: „Denken die Himmlichen“.
8. Gold und Eisen sind hinsichtlich ihrer Bedeutung für die Cultur zu vergleichen.

9. Die drei Lehren von Wieland. (Inhaltsangabe und Grundgedanke.)
10. Das alte Mütterchen. Eine Charakterzeichnung nach der Idylle: „der 70. Geburtstag, von Joh. Voss.
11. Pflug und Schwert. (Parallele.)
12. Schilderung der Stimmung in der die Mutter den Hermann unter dem grossen Birnbaume findet. (Nach Göthes: „Hermann und Dorothea“.)
13. Klopstocks Ode: „Hermann und Thusnelda“ zu erörtern und mit einer Inhaltsangabe zu versehen.
14. Schillers Gedicht: „Die Grösse der Welt zu erläutern und mit einer Inhaltsangabe zu versehen.

Klasa VIII.

1. Welche Umstände haben zur Blüthe Venedig's im Mittelalter beigetragen?
2. Lessing's Verdienste um die deutsche Literatur.
3. Der Luxus von seiner vortheilhaften und nachtheiligen Seite betrachtet
4. Seefahrt, ein Bild des menschlichen Lebens.
5. Im Leben der Völker sind äussere Gefahren oft Ursache nationeler Erhebung und Grösse.
6. Nulla virtus sine certamine.
7. Muth zeigt auch der Mameluk.
8. Das eben ist der Fluch der bösen That,
Dass sie fortzeugend immer Böses muss gebären.
9. Der Gedankengang der 19. Horaz'schen Epistel.
10. Principiis obsta, sero medicina paratur (nachzuweisen an Wallenstein).
11. Illos und Terzky in Schillers Wallenstein.
12. Wallensteins Verirrung und Fall (nach Schiller).
13. Weltgeschichtliche Bedeutung des griechischen Volkes.

IV.

Statystyka uczniów.

W klasie	Uczniowie publiczni na początku roku szk.	Uczniowie publiczni pod koniec roku szk.	Wypadek klasyfikacyi pod koniec roku szk. Stopień: celujący	pierwszy	drugi	trzeci	w zawieszeniu	przestało uczęszczać	Na egzaminie poprawcz. na początku roku szkoln.: obstali	nie obstali
I a	47	35	2	22	5	.	6	12	8	2
I b	47	41	3	23	3	3	9	6	16	3
II a	57	49	4	29	5	1	10	8	7	2
II b	48	36	7	19	2	3	5	12	8	.
III a	41	37	5	20	4	.	8	4	6	1
III b	48	35	3	22	6	1	3	13	8	1
IV a	36	31	5	18	1	1	6	5	9	.
IV b	36	31	5	13	3	.	10	5	4	.
V a	40	28	3	20	1	1	3	12	14	3
V b	37	20	2	10	2	1	5	17	.	.
VI	53	45	7	22	3	1	12	8	11	.
VII	44	36	.	24	5	.	7	8	5	.
VIII	33	29	1	15	5	.	8	4	.	.
Razem	567	453	47	257	45	12	92	114	96	12
Prywatyści:										
	.	16	3	9	.	.	4	.	2	.

W porównaniu z rokiem szkolnym 1880 ubyło uczniów publicznych 63, przybyło prywatystów 2. Pomiędzy tymi znajduje się:

Krajowców	Obcokrajowców	Religii rz. kat.	Religii gr. kat.	Wyznania ewangelickiego	Wyznania mojżeszowego	mówi rodowitym językiem polskim	ruskim	niemieckim
438	15	176	120	2	155	299	120	34

*

Wiek uczniów kl. I. pod koniec roku szkoln. 1882.

10ty	rok	u	3	uczniów
11	„	„	19	„
12	„	„	10	„
13	„	„	19	„
14	„	„	7	„
15	„	„	4	„
16	„	„	4	„

Płaciło szkolne	280
Uwolnionych od całego szkolnego . .	196
Uwolnionych od połowy szkolnego . .	1

Całoroczne szkolne przyniosło 6130 zł.
Kwota na stypendya wydana 1640 „

V.

Nabytek tegoroczny.

a) Biblioteka dla nauczycieli.

Filozofia: Trentowski Bronisław, Panteon wiedzy ludzkiéj. Tom III. Seredyński Władysław Dr. Ogólne zasady nauki wychowania. Zeszyt I. Bibliothek pädagogischer Schriften. Zesz. 77. 99.

Historya powszechna: Ottenburger Joseph, Aegiptische, griechische und römische Alterthümer in treuen Abbildungen. Nikolaj Rudolph Dr. griechische Literaturgeschichte. Dzieduszycki Izydor. Polityka Brandenburgska w latach 1655—1657. Lubowski i Nowolecki, Rys życia i zasług J. I. Kraszewskiego. Schimmer Gustaw Adolph, Statistik des Iudenthums in den im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Hettner Hermann, Geschichte der deutschen Literatur im 18. Jahrhundert. Peschl Oscar, Völkerkunde. Vollständiger Ortschaften — Verzeichniss der im Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder. Oncken Geschichte in Einzelndarstellungen. Zesz. 24—52.

Historya naturalna: Annalen der Physik und Chemie. Tom XIII. Zesz. 1—4. Tom XIV. Zesz. 1—4; Müller Pouillet's, Lehrbuch der Physik und Meteorologie. Tom III. Część II. Schubert Gottfried Heinrich v. Dr., Naturgeschichte der Säugethiere, Naudet und Goldschmid, die

Aneroide, Hochmann E., Grundriss der Experimentalphysik. Traas Oscar Dr. Wandtafeln zur Geologie und Prächistorie. Schreiber, Grosse colorirte Wandtafeln zum Unterrichte der Anatomie.

Filologia i lingwistyka : Wackernagel Wilhelm, Poëti, Rhetorik und Stilistik. Gałachow Istoryczeskaja Chrestomatja nowoho Perjoda Ruskoi Słowennosty. Matusiak Szymon. Wykaz form języka staropolskiego zawartych w przykładach Dra. Karola Mecherzyńskiego, Becker Karl Ferdynand Dr., Handbuch der deutschen Sprache, Hahn. K. A., Mittelchochdeutsche Grammatik. Literatura starożytna, Marcus Tullius Cicero, Sämmtliche Werke kritisch berichtigt und erläutert von Reihold Klotz. Boeck August, Encyclopädie und Methodologie der philos. Wissenschaften von Ernst Bratuschek Fox Wilhelm, die Kranzrede des Demosthenes. Hagen Hermann Gradus ad Criticen.

Literetura nowożytna: : Tarczyński Juljusz. Rozbiór dzieł Adama Mickiewitza „Pan Tadeusz“ z ilustracyami Andriollego Klopstoks Werke, Herders Werke; Tarczyński Juljusz, Mojmir, dramat konkursowy w 5 aktach.

Książki szkolne, Grzybowski Grzegorz, Nowicki M. Dr. Zoologja obrazowa dla niższych szkół średnich, Reben, Gramatyka języka niemieckiego Jana Schobera. Wyd. 3. Bączalski Edmund, Arytmetyka do użytku dla niższych klas gimnazjalnych Jandaurek Julius, Deutsches Lesebuch für die fünfte Klasse neu herausgegeben von Hamerski, zweute Auflage Próchnicki Franciszek, Ćwiczenia łacińskie na VII. i VIII. kl. Dąbrowski Tadeucz, Historya biblijna Cz. I., Stary zakon Gindeli Ant. Profesor Dr. Dzieje powszechne dla wyższych szkół średnich, przełożył Michał Markiewicz, Ogonowski Omeljan, Chrestomatja staroruska dla wyższych 4 klas gimnazjalnych. Trzaskowski Bronisław Ćwiczenia łacińskie na V i VI. kl. gimn. Łomnicki A. M. Mineralogja i Geologja dla wyższych szkół średnich, Reben Gramatyka niemiecka Cz II. Nowicki M. Dr. Zoologja obrazowa dla szkół średnich, Bodyński Józef, Arytmetyka, Algebra dla wyższych szkół gimnazjalnych i realnych. Juljusz Romańczuk, Ruska czytanka dla klas niższych szkół średnich Cz. I. Wyd. 2., Harwot Georg Deutsches Lehr u. Lesebuch für die oberen Klassen höherer Schulen. Egger Alois, Deutsches Lesebuch für höhere Lehranstalten. Potoĉka Fr. Titi livii ab urbe condita librorum partes solutae. Potoĉka Fr. Cornelii Nepotis liber de excellentibus ducibus exterarum gentium, Łomnicki A. M, Mineralogja dla klas niższych szkół średnich.

Czasopisma. Przegląd polski Rok szesnasty. Szkoła tygodnik pedagogiczny. Verordnungsblatt für den Dienstbereich des Ministeriums für Cultus und Unterricht. Petermann A. Dr. Mittheilung aus der Pesther geologischen Anstalt Tom 28. 1—7. Zesz. Dzieła rozmaitéj treści. Hof und Staatshandbuch der oesterr. Monarchie Winkler Johann Dr. Die periodische Presse Oesterreich. Pamięci Franciszka Karpińskiego przy uroczystem odsłonieniu pomnika w Kołomyi 1880.

b) Biblioteka dla uczniów.

Czepieliński, Sława, opowiadanie historyczne, Kosmos für die Ingend 20 Tomów, Egger Dr. Hölders historische Bibliothek 15. Tomów. Franz Schubert. Brühmte Oesterreicher 18 Tomów. Bilder und Scenen nach vorzüglichen Reisebeschreibungen von Grube 4 Tomy. Wędrowiec, rocznik, tygodnik ilustrowany. Franciszek Bełza Towarzysz pilnych dzieci. Marka Wowczka, Narodny Opowidania 3 Tomy. Marta Borecka, Opowiadania historyczne. Szaraniewicza, Halska Kniahinia Ostrożska. Staroruskij kniazij Horod Halicz, Opiwidania Nykołaja Gogola. Powisty, Nikołaj Ustjanowicz, Jerónym Anonym i Powistyi i Razskazy.

c) Biblioteka dla ubogich uczniów.

Otrzymała darem od uczniów Konwiktu o. o. Jezuitów 40 książek szkolnych.

d) Gabinet fizyczny.

Tłocznia rtęciowa, maszyna Wery, flaszka w linii śrubowéj przekrojona, Wielokrążki pospolite i potęgowe. Naczynia spółniczące. Przyrząd do okazania prawa Toricellego, Rurka barometru gruszkowego. Paradoxon aërostatyczny. Walec szklanny do pompy powietrznéj. Widełki strojkowe podług Meldego. Rurka komunikacyjna. Termometr metalowy podług Brigueta. Fotometr Bunzena. Anostoskop, podług Plateau. Latarnia magiczna. Dwa baloniki na podstawie. Przyrząd Frika do okazania dwu rodzaji elektryczności. Reostat Weatstonego. Elektromagnes na podstawie. Po jednym elemencie Meidingera i Calana. Lampka spirytusowa. Przyrząd do wiercenia korków.

e) Gabinet historyi naturalnej.

Skielet żaby. Skielet sokoła. Modele do krystalografii 50 sztuk.

VI.

Fundusze.

a) Na środki naukowe.

Pozostałość z r. z. 1881	57 zł.	96 ct.
Taksy od przyjęcia	284 „	60 „
Datek na cele naukowe	531 „	—
Za duplikaty świadectw	15 „	—
Razem	888 „	56 „

Z tej sumy wydano:

I. Na bibliotekę dla nauczycieli:

Za książki, czasopisma i mapy	335 zł.	79 ct.
Za oprawę książek	67 „	60 „
Na pokrycie różnych potrzeb	21 „	15 „
Razem	424 „	54 „

II. Na bibliotekę dla uczniów:

Za książki i czasopisma	82 „	45 „
Za oprawę książek	22 „	40 „
Za szafę na przechowywanie książek	40 „	—
Na pokrycie różnych potrzeb	5 „	—
Razem	149 „	85 „

III. Na gabinet fizyczny:

Za przyrządy	233 zł.	— „
Za szafę na przechowanie przyrządów	36 „	— „
Na pokrycie różnych potrzeb	13 „	66 „
Razem	283 zł.	59 ct.

IV. Na gabinet historyi naturalnéj:

Za okazy	28 zł.	10 ct.
Na pokrycie różnych potrzeb	— „	49 „
Razem	28 zł.	59 ct.

b) Na wsparcie ubogich uczniów:

Z przeszłego roku pozostało	18 zł.	95 ct.
Ze sprzedaży niepotrzebnych papierów	3 „	20 „
Uczeń Blumenfeld Aleksander ofiarował. . . .	2 „	50 „
„ Biederman Aleksander „	2 „	50 „
„ Ostafilski Stanisław „	5 „	— „
Do puszki zebrano	2 „	— „
Razem	34 zł.	15 ct.

Z tego wydano:

Za książki	10	zł.
Za oprawę książek	17	„
Za lekarstwo dla ubogiego ucznia	6	„
Na opłacenie stancyi i wiktu dla ubogiego ucznia.	9	„
Dołożono do opłaty szkolnéj	1	„
Razem	27	zł.

Pozostaje na rok przyszły . . . . . 7 zł. 15 ct.

Nadto w kasie oszczędności jako żelazny kapitał było roku zeszłego 480 zł. 90 ct., co dziś razem z odsetkami czyni 502 zł. w. a.

VII.

Wynik egzaminu dojrzałości.

	Uczniów	
	publicznych	eksternist.
Poddało się egzaminowi	29	7
Otrzymało świadectwo chlubne	2	—
„ świadectwo dojrzałości	14	2
Przeznaczono do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu.	6	—
Reprobowano na pół roku.	2	1
„ na cały rok.	3	2
„ bez terminu.	2	—
Przed egzaminem ustnym odstąpiło.	—	2

Z tych uczniów udaje się:	na teologią . . .	11
„ „ „	na prawo	13
„ „ „	na medycynę . . .	4
„ „ „	wydział filozoficzny .	2
„ „ „	na agronomią. . .	3
„ „ „	do wojska	1

Abituryenci opracowali następujące zagadnienia pisemne:

1) Tłómaczenie z języka polskiego na łaciński:

Z Weltera, Sawczyńskiego Dziejów powszechnych cz. I. Kraków 1873., str. 52—53. Ustęp cały: „Bitwa morska pod Salaminą . . . . zebraniem ze wszystkich stron ogromnego państwa“ (31 wierszów).

2) Tłómaczenie z języka łacińskiego na polski:

Cicero Verr. IV. cap. 39 et 40.

3) Tłómaczenie z języka greckiego na polski:

Z Sofoklesa: Edyp król w. 14. „Ἀλλ' ὦ κρατύνων Οἰδίπους... τήνδε ἀνόρθωσαν πόλιν" (wierszów 50).

4) Wolne wypracowanie w języku polskim:

Rozwinąć zdanie Owidego: „Laudemus veteres, sed nostris utimur annis. Mos tamen est aeque dignus uterque coli".

5) Wolne wypracowanie w języku ruskim:

Порôвнати Александра Беликого зъ Ганибалёмъ

6) Wolne wypracowanie w języku niemieckim:

Ursachen der wichtigsten Kriege, welche Europa und Asien mit einander geführt haben.

7) Z matematyki:

1) $\sqrt{x+3}+3\sqrt{4x+1}=3\sqrt{6x}$

2) Kapitał 3740 zł. zostaje przez lat 8 na procencie składanym po 5% i nadto powiększa go się pod koniec każdego roku o 450 zł. Jak wielki jest ten kapitał z dodatkami i procentami po 8 latach?

3) Kierunek wypadkowéj $R = 93{\cdot}4437$ kgr. sił P i Q. działających na punkt pod kątem ukośnym, czyni z kierunkami tych sił kąty: $(P, R) = 64^\circ\, 46'\, 21''$, $(Q, R) = 70^\circ\, 26'\, 30''$. Oznaczyć wielkość sił składowych P i Q. (zadanie trygonometryczne).

Wiek abituryentów

17	rok u	1
18	„ „	5
19	„ „	10
20	„ „	11
21	„ „	3
22	„ „	3
23	„ „	1
24	„ „	1
25	„ „	1

Z 18 uczniów uznanych za dojrzałych kształciło się w tutejszém gimnazyum:

przez	1	rok	3
„	3	lata	1
„	4	„	1
„	7	„	2
„	8	„	11

Chlubne świadectwo dojrzałości otrzymali:

1. Blaustein Salomon	2. Safir Józef

Świadectwo dojrzałości otrzymali:

3. Auerhahn Majer	11. Pohorecki Władysław
4. Bielecki Leopold	12. Puntschert Stanisław
5. Brücman Julian	13. Rosenfeld Józef
6. Chludziński Władysław	14. Tyszkowski Leon
7. Czubaty Mikołaj	15. Walchnowski Andrzej
8. Dawczyński Michał	16. Wolański Aleksander
9. Kümmelman Owadya	17. Zakrzewski Tadeusz
10. Łubieński Wincenty	18. Ździarski Władysław

Reprobowano na jeden rok 5 abituryentów, na pół roku 3, bez wyznaczenia terminu 2, przeznaczono do egzaminu poprawczego po feryach 6,

---

VIII.

Kronika gimnazyalna.

Rok szkolny rozpoczęto wezwaniem Ducha św. dnia 1go września.

Z powodu zamianowania p. zastępcy Leona Gańkiewicza rzeczywistym nauczycielem w c. k. gimnazyum w Wadowicach, rezygnacyi p. zastępcy Piotra Fica i przeniesienia p. zastępcy Wojciecha Kwoczyńskiego do c. k. gimnazyum w Nowym Sączu, przeznaczyła Wys. c. k. krajowa Rada szkolna na zastępców do tutejszego gimnazyum pp. Franciszka Bizonia, Przemysława Zielińskiego, Mikołaja Pleszkiewicza i Władysława Hićkiewicza.

Dnia 4. października obchodził zakład imieniny Najjaśn. Pana uroczystem nabożeństwem w kościele i cerkwi. Młodzież szkolna przystąpiła w ciągu roku szkolnego trzy razy do św. Sakramentów Pokuty i Ołtarza i odbyła wielkanocne rekolekcye. Rok szkolny zakończono dnia 15. lipca nabożeństwem w obu świątyniach i rozdaniem świadectw.

Ważniejsze rozporządzenia Wys. c. k. kraj. Rady szkolnéj wydane w upłynionym roku szkolnym:

Okólnik z dnia 31. lipca 1881. do l. 6014, z uwiadomieniem, że na wniosek Rady zzkolnéj krajowéj zezwolił Pan Minister Wyznań i Oświecenia reskryptem z dnia 16go czerwca 1881. do l. 7834., aby w gimnazyach galicyjskich oznaczano

dla egzaminu dojrzałości cenzury wypadkowe z religii i historyi na podstawie cenzur semestralnych ze wszystkich czterech klas wyższych, tudzież by uczniów z kl. VIII., którzy za drugie półrocze téj klasy otrzymali świadectwa ogólnego stopnia trzeciego, nie przypuszczano do egzaminu dojrzałości.

Okólnik z dnia 28. października 1881. do l. 11304. z uwiadomieniem, że Pan Minister Wyznań i Oświecenia postanowił reskr. z dnia 26. b. m. do l. 16464., ażeby do powszechnych dni feryalnych należał także dzień 2. listopada (dzień zaduszny).

Okólnik z dnia 13. czerwca b. r. do l. 1420. z uwiadomieniem że na mocy reskryptu Wys. Ministerstwa Wyznań i Oświecenia z dnia 31. sierpnia 1881. do l. 13061. świadectwo ogólnego trzeciego stopnia należy przyznawać tym uczniom, którzy z połowy lub z większéj liczby przedmiotów obowiązkowych otrzymali cenzury „niedostateczny, lub“ wcale niedostateczny — przyczem każdą cenzurę „wcale niedostateczny“ ma się liczyć za dwie cenzury „niedostateczny“. W obec téj zmiany ma się téż uważać za wykluczonych z zakładu bez osobnego zatwierdzenia Rady szkolnéj tych uczniów, którzy w następujących po sobie dwóch półroczach otrzymali świadectwo ogólnego stopnia trzeciego, albo jako nie dobrowolni repetenci za drugie półrocze świadectwo ogólnego stopnia drugiego.

Rok szkolny 1883. rozpocznie się dnia 1. września. Zapisy i egzamina wstępne do klasy I. odbywać się będą od 28. do 31. sierpnia, równie też egzamina poprawcze. Uczniowie starający się o przyjęcie do kl. I., którzy poprzednio uczęszczali do publicznéj szkoły ludowéj, winni wykazać się przed dyrekcyą zaświadczeniem téjże szkoły, na którém końcowy ustęp ma opiewać: „Ponieważ uczeń ten zamierza wstąpić do szkoły średniéj, przeto wydaje mu się na ten cel niniejsze świadectwo“. Nadto ci uczniowie mają okazać metrykę chrztu lub urodzenia, złożyć 2 zł. 10 ct. taksy od przyjęcia, datek na środki naukowe wysokości 1 zł. i opłatę szkolną albo przy zapisie, albo najdaléj w przeciągu miesiąca września. Równie też każdy uczeń nowo wstępujący do gimnazyum obowiązany jest do złożenia zaraz na wstępie 2 zł. 10 ct. taksy od przyjęcia, 1 zł. datku na środki naukowe i opłaty szkolnéj w przeciągu miesiąca września, jeśli od niéj nie ma uwolnienia. Do złożenia datku w kwocie 1 zł. na środki naukowe są i miejscowi uczniowie obowiązani.

IX.

Lokacya uczniów po koniec drugiego półrocza.

Klasa I A.

Stopień celujący:

1. Schütz Otton.
2. Auerbach Leib.

Stopień pierwszy:

3. Kittaj Jakób.
4. Wysocki Maryan.
5. Kaczorowski Romuald.
6. Barwiński Włodzimierz.
7. Domaradzki Antoni.
8. Kotowicz Jan.
9. Gezelt Izak.
10. Bałaziński Franciszek.
11. Finkelstein Joachim.
12. Kinal Andrzéj.
13. Kłodziński Maryan.
14. Schmidt Teodor.
15. Dubeltski Stanisław.
16. Drewnicki Mikołaj.
17. Feller Izak.
18. Łukianowicz Aleksander.
19. Czaczkowski Eugeniusz.
20. Romanowski Michał.
21. Kober Alfred.
22. Łukasiewicz Eumeniusz.
23. Towarnicki Leon
24. Jampoler Mendel.

Stopień drugi otrzymało 5 uczniów, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów

Klasa I B.

Stopień celujący:

1. Szmyger Józafat.
2. Mendlowski Włodzimierz.
3. Dobrotwór Dymitr.

Stopień pierwszy:

4. Murij Antoni.
5. Landesberg Nachum.
6. Rotko Aleksander.
7. Stebelski Franciszek.
8. Milz Jan.
9. Łopatyński Józef.
10. Olejniewicz Jan.
11. Mojseowicz Gustaw.
12. Zawałkiewicz Zdzisław.
13. Kowalski Władysław.
14. Niemczewski Artur.
15. Müller Jan.
16. Pudles Wolf.
17. Rozenfeld Fryderyk.
18. Saphir Maurycy.
19. Strawiński Adam.
20. Loszko Leonty.
21. Opolski Kazimierz.
22. Safian Łukasz.
23. Turczaniewicz Michał.
24. Zimmermann Moritz.
25. Żarkower Wolf.
26. Krukiewicz Albin.

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 9 uczniów.

Klasa II A.

Stopień celujący:

1. Dniestrzański Stanisław.
2. Waligórski Stanisław.
3. Dembiczak Władysław.
4. Gold Jakób.

Stopień pierwszy:

5. Landau Michel Jonas.
6. Atlas Juda.
7. Dobrzański Jan.
8. Franzos Schmerl.
9. Lewicki Eugeniusz.
10. Melbechowski Stanisław.
11. Fiałkiewicz Stanisław.
12. Barącz Grzegorz.
13. Łesiuk Jakób.
14. Anastaziewski Józef.
15. Jasiński Władysław.
16. Mümler Waleryan.
17. Kittner Jakób.
18. Horodyski Franciszek.
19. Saphir Maksymilian.
20. Sternschuss Izrael Juda.
21. Korduba Teodor.
22. Stefańciów Mikołaj.
23. Chuderski Aleksander.
24. Berger Simche.
25. Hořitza Karol.
26. Lewicki Kazimierz.
27. Juffe Leon Juda.
28. Zilz Julian.
29. Bołoboński Ignacy.
30. Nowicki Michał.
31. Derlica Mikołaj.
32. Derlica Teodor.
33. Jampoller Selig.

Stopień drugi otrzymało 5, stopień trzeci otrzymał 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 10 uczniów.

Klasa II B.

Stopień celujący:

1. Madurowicz Maurycy.
2. Simowicz Michał.
3. Sass Józef.
4. Chomyszyn Grzegorz.
5. Tysarski Władysław.
6. Pulhuj Michał.
7. Piepes Wilhelm.

Stopień pierwszy:

8. Matkowski Franciszek.
9. Pakosz Zygmunt.
10. Hr. Koziebrodzki Antoni.
11. Widajewicz Władysław.
12. Stein Hirsch.
13. Nagler Dawid.
14. Werner Jan.
15. Plahner Herman.
16. Seretny Emilian.
17. Sommerstein Jakób.
18. Woycicki Władysław.
19. Pyndus Teodor.
20. Pragłowski Mieczysław.
21. Unter Baruch.
22. Sagański Stanisław.
23. Dankner Henryk.
24. Szarkowski Antoni.
25. Rogalski Adalbert.
26. Wacnik Michał.

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 3, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów.

Klasa III A.

Stopień celujący:

1. Hankiewicz Mikołaj.
2. Engel Dawid.
3. Katz Chaim.
4. Markiewicz Dyonizy.
5. Kopytczak Bogdan.

Stopień pierwszy:

6. Friedländer Mendel.
7. Demant Nachum.
8. Buraczek Leon.
9. Hollenberg Henryk.
10. Heftler Natan.
11. Horowitz Peisach.
12. Czubaty Dymitr.
13. Weissberg Leib.
14. Landes Abraham.
15. Białecki Eugeniusz.
16. Byliński Kazimierz.
17. Goldner Max Izydor.
18. Lityński Józef.
19. Auerhahn Szymon.
20 Lesieniecki Włodzimierz.
21. Freudmann Samuel.
22 Hoszowski Hilary.
23 Kruszelnicki Antoni.
24. Jampoler Józef.
25. Köppel Józef.

Stopień drugi otrzymało 4, do egzaminu poprawczego przeznaczono 8 uczniów.

Klasa III B.

Stopień celujący:

1. Weisberg Leon.
2. Łużnicki Leonid.
3. Pierożyński Oktaw.

Stopień pierwszy:

4. Kromb Marcin.
5. Nazarkiewicz Jan.
6. Parnas Józef.
7. Wszelaczyński Szczepan.
8. Rathaus Berl.
9. Winter Juliusz.
10. Szalay Stanisław.
11. Münz Lazarus.
12. Nazarkiewicz Ludwik.
13. Preiss Berl.
14. Wilczek Mieczysław.
15. Sperber Jakób.
16. Niemczewski Michał.
17. Bilwin Witold.
18. Stefanicki Marcin.
19. Kirken Włodzimierz.
20. Sochanik Felicyan.
21 Silber Simche.
22. Thumin Józef.
23. Sadliński Adam.
24. Krynicki Włodzimierz.
25. Czapliński Leon.

Stopień drugi otrzymało 6, stopień trzeci otrzymał 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

Klasa IV A.

Stopień celujący:

1. Brówka Michał.
2. Hochmann Chune.
3. Czerniawski Jan.
4. Moskwa Franciszek.
5. Beerenblum Naftali.

Stopień pierwszy:

6. Korolik Tomasz.
7. Beerenblum Markus.
8. Małaczyński Roman.
9. Beigel Wolf.
10. Dobrowolski Aleksander.

11. Bundyk Adolf.
12. Fell Jakób.
13. Horodyski Leon.
14. Krell Abba.
15. Korduba Jan
16. Hoszowski Bronisław.
17. Kowalski Jędrzéj.
18. Godel Aleksander.
19. Martyniuk Jędrzéj.
20. Biedermann Juliusz.
21. Breitenbaum Emil.
22. Landau Aaron.
23. Goldberg Józef.

Stopień drugi otrzymał 1, stopień trzeci 1 uczeń, do egzaminu poprawczego przeznaczono 6 uczniów.

Klasa IV B.

Stopień celujący:

1. Czerwiński Karol.
2. Steinhardt Izydor.
3. Sadowski Włodzimierz.
4. Türkel Samuel.
5. Weinsaft Dawid.

Stopień pierwszy:

6. Rozdolski Epifaniusz.
7. Towarnicki Marcin.
8. Werner Wilhelm.
9. Zakrzewski Józef.
10. Piątkiewicz Tadeusz.
11. Frisch Juda.
12. Pollak Abraham.
13. Wagschal Herman.
14. Pawelski Jan.
15. Plasker Ozyasz.
16. Fedorowicz Aleksander.
17. Chołodecki Zdzisław.
18. Rajtarowski Jan.

Stopień drugi otrzymało 2, do egzaminu poprawczego przeznaczono 10 uczniów.

Klasa V A.

Stopień celujący:

1. Nawrocki Jan.
2. Doliński Aleksander.
3. Nussbrecher Leon.

Stopień pierwszy:

4. Frantz Henryk.
5. Anderman Jakób.
6. Horowitz Bernard.
7. Mochnacki Włodzimierz.
8. Kopytczak Włodzimierz.
9. Rossin Otton.
10. Feiles Karol.
11. Jawetz Leon.
12. Katz Józef.
13. Kulaszka Julian.
14. Curkowski Jan.
15. Mantel Teodor.
16. Chojecki Kazimierz.
17. Baczyński Aryan.
18. Hochhaus Leib.
19. Epstein Mojżesz Chune.
20. Kiweluk Jan.
21. Hankiewicz Jan.
22. Ujejski Stanisław.
23. Dniestrzański Mieczysław.

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 2 uczniów.

Klasa V B.

Stopień celujący:

1. Stesłowicz Władysław.
2. Łacek Maryan.

Stopień pierwszy:

3. Wiśniowski Szczęsny.
4. Metall Hermann.
5. Serkowski Józef.
6. Harmacij Jan.
7. Teitelbaum Jakób.
8. Promiński Kazimierz.
9. Onyszkiewicz Jerzy.
10. Mohilowski Piotr.
11. Korduba Mikołaj.
12. Szamota Edward.

Stopień drugi otrzymało 2, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 5 uczniów.

Klasa VI.

Stopień celujący:

1. Wróblewski Józef.
2. Sternklar Leon.
3. Fischer Adolf.
4. Zobków Michał.
5. Skibniewski Wacław.
6. Auerbach Szymon.
7. Rosenfeld Szymon.

Stopień pierwszy:

8. Werber Mojżesz.
9. Tyszkowski Stanisław.
10. Barącz Jan.
11. Parnass Emanuel.
12. Rosen Joachim.
13. Königsberg Jakób.
14. Morgenroth Szymon.
15. Lubowicz Michał.
16. Ścisłowski Józef.
17. Harasymów Antoni.
18. Gątkiewicz Feliks.
19. Zawistowski Józef.
20. Turyn Jakób.
21. Hr. Koziebrodzki Ludwik.
22. Blumenfeld Aleksander.
23. Hordziejewski Porfiry.
24. Dankner Michał.
25. Dobrowolski Stanisław.
26. Garfein Salomon.
27. Brand Leon.
28. Lencewicz Kazimierz.
29. Kowalski Antoni.

Stopień drugi otrzymało 3, stopień trzeci 1, do egzaminu poprawczego przeznaczono 12 uczniów.

Klasa VII.

Stopień pierwszy:

1. Münz Ozyasz.
2. Keller Rajmund.
3. Szankowski Włodzimierz.
4. Parnass Jakób.
5. Stebelski Tadeusz.
6. Cebrowski Wiktor.
7. Załużny Leon.
8. Ingwer Izydor.
9. Biliński Klaudyusz.
10. Niziołek Paweł.
11. Pragłowski Józef.
12. Zimmermann Saul.
13. Zimmermann Natan.
14. Strzelbicki Antoni.
15. Sygall Abraham.

16. Schneider Jan.
17. Katz Wilhelm.
18. Lercher Ludwik.
19. Turski Ferdynand.
20. Skowroński Jan.
21. Piątkiewicz Rościsław.
22. Gawacki Emil.
23. Wakuliński Dyonizy.
24. Biliński Dyonizy.

Stopień drugi otrzymało 5, do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów.

Klasa VIII.

Stopień celujący:

1. Blaustein Salomon.

Stopień pierwszy:

2. Safir Józef.
3. Dawczyński Michał.
4. Pohorecki Władysław.
5. Bielecki Leopold.
6. Czubaty Mikołaj.
7. Kimmelmann Owadya.
8. Zdziarski Władysław.
9. Tyszkowski Leon.
10. Rozenfeld Józef.
11. Zakrzewski Tadeusz.
12. Auerhahn Meyer.
13. Mikucki Antoni.
14. Frantz Ludwik.
15. Wolański Aleksy.
16. Puntschert Stanisław.

Stopień drugi otrzymało 5, do egzaminu poprawczego przeznaczono 8 uczniów.